

สิทธิอนามัยเจริญพันธุ์
หัวใจสำคัญของสุขภาพผู้หญิง

Reproductive Rights: The Key to Women's Health

สทส
สำนักงานคณะกรรมการ
สิทธิมนุษยชนแห่งชาติ

สิทธิอนามัยเจริญพันธุ์ หัวใจสำคัญของสุขภาพผู้หญิง

Reproductive Rights :
the Key to Women's Health

สคส
มูลนิธิส่งเสริมอนามัยเจริญพันธุ์
Women's Health Advocacy Foundation

สิทธิอนามัยเจริญพันธุ์ หัวใจสำคัญของสุขภาพผู้หญิง

Reproductive Rights: the Key to Women's Health

ที่ปรึกษา

ดร. คุณหญิงอัมพร มีสุข

ศ. เกียรติคุณ แพทย์หญิงเพ็ญศรี พิชัยสนธิ

รศ.ดร. กฤตยา อาชวนิจกุล

นัยนา สุภาพิ่ง

เรียบเรียงโดย

จิตติมา ภาณุเตชะ, ณัฐยา บุญภักดี, ธัญญา ใจดี

ประสานงาน

บริพัตร จุฑานิติ, จันทร์จิรา บุญประเสริฐ, กิติพร บุญอ่ำ

ISBN

978-974-94774-3-4

พิมพ์ครั้งที่ 1

มกราคม 2550

จำนวนพิมพ์

5,000 เล่ม

ขอขอบพระคุณ

รศ. อารยา ราษฎร์จำเริญสุข

ผู้อื้อเพื่อภาพปกหนังสือ

สนับสนุนและจัดพิมพ์โดย

สำนักงานคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ

422 ถนนพญาไท (เชิงสะพานหัวช้าง) เขตปทุมวัน

กรุงเทพมหานคร 10330

ตู้ ปณ.400 ปณ.จ.รองเมือง ปทุมวัน กรุงเทพมหานคร 10330

โทรศัพท์ 0 2219 2983 โทรสาร 0 2219 2983

www.nhrc.or.th

มูลนิธิสร้างสุขเข้าใจเรื่องสุขภาพผู้หญิง *สคส*

12/22 ถ.เทศบาลสงเคราะห์ แขวงลาดยาว เขตจตุจักร

กรุงเทพมหานคร 10900

โทรศัพท์ 0 2591 1224 - 5 โทรสาร 0 2591 1099

www.whaf.or.th

พิมพ์ที่

บริษัท ศรีเมืองการพิมพ์ จำกัด โทร. 0 2214 4660 โทรสาร 0 2612 4509

สารบัญ

4	คำนำ
7	“สุขภาพผู้หญิง” เรื่องสำคัญของสังคมไทย
15	สิทธิอนามัยเจริญพันธุ์คือสิทธิมนุษยชน
19	● สิทธิในชีวิต
21	● สิทธิในเสรีภาพและความปลอดภัยของบุคคล
23	● สิทธิในความเสมอภาคและไม่ถูกเลือกปฏิบัติในทุกรูปแบบ
27	● สิทธิในความเป็นส่วนตัว
29	● สิทธิในเสรีภาพแห่งความคิด
31	● สิทธิในการได้รับข้อมูลข่าวสารและการศึกษา
33	● สิทธิในการเลือกสมรสและสิทธิในการวางรากฐาน และการวางแผนครอบครัว
35	● สิทธิในการตัดสินใจว่าจะมีบุตรหรือไม่และจะมีเมื่อใด
37	● สิทธิในการดูแลและป้องกันสุขภาพ
39	● สิทธิในเสรีภาพการชุมนุมและการมีส่วนร่วมทางการเมือง
41	● สิทธิในการได้รับความปลอดภัยจากการทารุณกรรม และการปฏิบัติมิชอบ
43	● บทสรุป
44	เอกสารอ้างอิง
45	ภาคผนวก
47	● กฎหมายอนามัยเจริญพันธุ์
59	● รายงานสรุปจากการสัมมนาเรื่อง “อนาคตการดำเนินงานด้าน กฎหมายและนโยบายที่ส่งผลต่อสิทธิและสุขภาพผู้หญิง”
67	● ร่างพระราชบัญญัติคุ้มครองอนามัยเจริญพันธุ์ พ.ศ. ....
90	● มุลนิธิสร้างความเข้าใจเรื่องสุขภาพผู้หญิง
94	● คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ

คำนำ

สิทธิอนามัยเจริญพันธุ์ เป็นสิทธิมนุษยชนและเป็นหัวใจสำคัญของการมีสุขภาพดีสำหรับผู้หญิง แต่ในปัจจุบัน ปัญหาด้านอนามัยเจริญพันธุ์ นับว่าเป็นปัญหาที่ทวีความรุนแรงมากขึ้น ทั้งการมีเพศสัมพันธ์ที่ไม่ปลอดภัย การล่วงละเมิดทางเพศ การตั้งครรภ์ที่ไม่พร้อม การทำแท้งที่ไม่ปลอดภัย การทอดทิ้งหรือทำร้ายทารุณ การแพร่ระบาดของโรคเอดส์ การติดเชื้อโรคทางเพศสัมพันธ์ มะเร็งของระบบอวัยวะสืบพันธุ์ และปัญหาอนามัยเจริญพันธุ์ในวัยสูงอายุ เป็นต้น ปัญหาเหล่านี้นอกจากจะเป็นปัญหาด้านสาธารณสุขแล้วยังเป็นเรื่องทางสังคมวัฒนธรรมที่เกี่ยวข้องเชื่อมโยงอย่างสำคัญยิ่งกับ “สิทธิมนุษยชน” ด้วย

ในมุมมองสิทธิมนุษยชน “สุขภาพทางเพศและสิทธิอนามัยเจริญพันธุ์” หมายถึง สิทธิในร่างกาย สิทธิความเป็นบุคคลและสิทธิที่จะตัดสินใจอย่างเป็นอิสระด้วยตัวเอง ดังนั้นสิทธิมนุษยชนของผู้หญิงที่เกี่ยวข้องกับสุขภาพทางเพศและสิทธิอนามัยเจริญพันธุ์ จึงเป็นเรื่องของ:

- การที่ผู้หญิงสามารถมีเพศสัมพันธ์ที่ปลอดภัย บนพื้นฐานของเสรีภาพและความรับผิดชอบว่าจะมีเพศสัมพันธ์หรือไม่ กับใคร เมื่อไร อย่างไร และจะมีบุตรหรือไม่ มีเมื่อไร จำนวนกี่คน จะเว้นระยะห่างของการมีบุตรนานเท่าไร
- การที่ผู้หญิงสามารถเข้าถึงข้อมูลเกี่ยวกับการคุมกำเนิด และเครื่องมือคุมกำเนิดที่มีความปลอดภัย มีประสิทธิภาพและเป็นที่ยอมรับ ตลอดจนสามารถเข้าถึงบริการทางสุขภาพอัน

จะทำให้ผู้หญิงมีความปลอดภัยในการตั้งครรภ์และการคลอด รวมถึงสามารถให้กำเนิดทารกที่สมบูรณ์ได้ และ

- การส่งเสริมคุ้มครองสิทธิของผู้หญิงให้สามารถตัดสินใจในเรื่องดังกล่าวโดยปราศจากการกีดกันจากสังคม ปราศจากการบังคับขู่เข็ญและปราศจากความรุนแรง

คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ เป็นองค์กรที่มีหน้าที่ในการส่งเสริมคุ้มครองสิทธิมนุษยชนตามกฎหมายและกีดกาข้อขัดถลงระหว่างประเทศด้านสิทธิมนุษยชนที่ประเทศไทยเป็นภาคี โดยตระหนักถึงสิทธิมนุษยชนที่สัมพันธ์กับวิถีชีวิตของบุคคลที่มีความแตกต่างและหลากหลาย โดยเฉพาะอย่างยิ่ง วิถีทางเพศที่หลากหลาย (Sexualities) เนื่องจากชีวิตทางเพศของบุคคลในสังคมเป็นสิ่งที่ได้รับอิทธิพลจากระบบความเชื่อและคุณค่าที่เกี่ยวข้องกับภาวะความเป็นผู้หญิง ความเป็นผู้ชาย (Genders)

“สิทธิอนามัยเจริญพันธุ์ หัวใจสำคัญของสุขภาพผู้หญิง” เล่มนี้เป็นความตั้งใจของคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ เพื่อรวบรวมสาระสำคัญ และหลักการด้านสิทธิมนุษยชนที่เกี่ยวข้องกับสุขภาพทางเพศและอนามัยเจริญพันธุ์ ซึ่งเป็นสิทธิมนุษยชนขั้นพื้นฐานที่ได้รับการรับรองจากประชาคมโลก

คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติขอขอบคุณคณะผู้เรียบเรียงที่ได้มีส่วนช่วยให้เกิดความเข้าใจว่า สุขภาพทางเพศและสิทธิอนามัยเจริญพันธุ์ ซึ่งเป็นพื้นฐานของชีวิตที่ดีมีคุณภาพ จะเกิดขึ้นได้นั้น จำเป็นต้องกำหนดมาตรการส่งเสริมคุ้มครองสิทธิมนุษยชน เพื่อสร้างหลักประกันของการดำเนินงาน พัฒนาระบบบริการสุขภาพอนามัยเจริญพันธุ์ที่คำนึงถึงความต้องการที่แตกต่างกันไปตามวิถีชีวิตทางเพศ รวมถึงการดำเนินงานเพื่อบำบัดฟื้นฟูบุคคลที่ได้รับผลกระทบจากปัญหาอนามัยเจริญพันธุ์

สุดท้ายนี้ คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ ขอขอบคุณ คณะอนุกรรมการด้านส่งเสริมโอกาสและความเสมอภาค และมูลนิธิ สร้างความเข้าใจเรื่องสุขภาพผู้หญิง (สคส.) ที่มีส่วนร่วมดำเนินงาน กับคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติอย่างต่อเนื่อง ทั้งการเสนอ ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะ ตลอดจนรวมไปถึงการเสนอข้อมูลความรู้ ต่างๆ ซึ่งเป็นประโยชน์อย่างยิ่งต่อภารกิจของคณะกรรมการสิทธิมนุษยชน แห่งชาติ หวังเป็นอย่างยิ่งว่าหนังสือ “สิทธิอนามัยเจริญพันธุ์ หัวใจ สำคัญของสุขภาพผู้หญิง” เล่มนี้จะช่วยสร้างความรู้ความเข้าใจให้ บุคลากรสาธารณสุขทุกแขนง ทุกระดับ และประชาชนผู้สนใจ เพื่อมี ส่วนร่วมสร้างกลไกส่งเสริมคุ้มครองสิทธิอนามัยเจริญพันธุ์ในสังคมไทย ต่อไป

คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ

มกราคม 2550

“สุขภาพผู้หญิง”

เรื่องสำคัญของสังคมไทย

สุขภาพผู้หญิง คือ สุขภาพทางเพศและสุขภาพอนามัยเจริญพันธุ์ของผู้หญิง เป็นสุขภาพเกี่ยวกับระบบมดลูก รังไข่ เต้านม การตั้งครรภ์ การคลอด การแท้งและการทำแท้ง และอื่นๆ เป็นระบบของผู้หญิง ไม่ใช่ระบบของผู้ชาย เป็นลักษณะสุขภาพที่เป็นของผู้หญิงทุกคนไม่ว่าจะอยู่ในฐานะสังคมเศรษฐกิจแบบใด ประกอบอาชีพอะไร มีพื้นฐานการศึกษาอย่างไร อายุเท่าไร สถานภาพสมรส โสด ม่าย หย่า แยก หรือเป็นหญิงรักหญิง

มักมีความเข้าใจผิดเสมอว่าการเคลื่อนไหวให้ผู้หญิงได้รับบริการสุขภาพที่ดี คือการให้ความสำคัญต่อสุขภาพผู้หญิงมากกว่าสุขภาพผู้ชาย เช่น มีความเข้าใจผิดว่าหากชายผู้หนึ่งและหญิงผู้หนึ่งต่างมีมะเร็งตับ จะต้องให้บริการผู้หญิงดีกว่าผู้ชาย - ความเข้าใจผิดเช่นนี้ควรได้รับการแก้ไข เพราะแท้จริงแล้ว การพูดถึงสุขภาพผู้หญิงมิใช่การพูดถึงสุขภาพทั่วไปที่ทั้งหญิงและชายมีเหมือนกัน หากแต่พูดถึงสุขภาพเฉพาะของผู้หญิงที่ผู้ชายไม่มี และเป็นการพูดถึงบริการสุขภาพต่างๆ ที่ผู้หญิงควรได้รับที่ยังไม่เกิดขึ้น หรือเกิดขึ้นแล้วแต่ไม่มีคุณภาพ หรือเกิดขึ้นแล้วแต่เป็นบริการที่ยังจัดสรรให้ผู้หญิงไม่ทั่วถึงทุกกลุ่ม

ทำไมต้องสนใจสุขภาพผู้หญิง

เพราะร่างกายผู้หญิงแตกต่างจากร่างกายผู้ชาย และเพราะอิทธิพลของสังคมที่ให้บทบาทและคุณค่าหญิงและชายไม่เท่าเทียมกัน ผู้หญิงจึงต้องเจอกับปัญหาสุขภาพเฉพาะหลายอย่างที่ผู้ชายไม่ต้องเจอกับตัวอย่างเช่น

- ทุกวันนี้ผู้หญิงถูกเลือกให้เป็นผู้รับภาระเรื่องการคุมกำเนิดมากกว่าผู้ชาย ไม่ว่าจะใช้ยาเม็ด ยาฉีด ยาฝัง ใส่ห่วงอนามัย หรือทำหมัน ก็ผู้หญิงทั้งสิ้น
- ผู้หญิงเป็นผู้ตั้งท้อง ต้องเผชิญกับความเสี่ยงจากการตั้งท้องและการคลอด ไม่ว่าจะเป็นการแท้ง การตกเลือด การคลอดติดขัด ความดันโลหิตสูง
- ถ้าผู้หญิงตั้งท้องแต่ไม่พร้อม สังคมก็ไม่มีทางเลือกให้ จะตัดสินใจเก็บท้องไว้ก็ไม่มีที่ไป จะตัดสินใจทำแท้งก็ถูกกีดกันด้วยกฎหมาย หากยืนยันจะทำแท้งจริงๆ ก็ต้องเสี่ยงเอาสุขภาพและชีวิตของตนเองเข้าแลก
- ผู้หญิงมีประจำเดือนทุกเดือน อาจมีความเจ็บปวดหรือโรคอันเกิดจากการมีประจำเดือนได้
- ผู้หญิงวัยรุ่นและผู้หญิงโสดที่ต้องการข้อมูลและบริการคุมกำเนิด บริการเกี่ยวกับการติดเชื้อในระบบสืบพันธุ์ และโรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์ ตลอดจนบริการและการดูแลด้านการทำแท้งที่ปลอดภัย ยังคงไม่ได้รับบริการที่ละเอียดอ่อนต่อความต้องการ เพราะวัฒนธรรมไทยที่ไม่ยอมรับเพศสัมพันธ์ของวัยรุ่นและหญิงโสด
- ผู้หญิงที่มีคู่อรักเป็นหญิงไม่กล้าหาหมอเมื่อเกิดปัญหาติดเชื้อในระบบสืบพันธุ์ เพราะเกรงจะพบกับหมอที่มีทัศนคติเชิงลบต่อคนรักเพศเดียวกัน
- ระบบบริโภคนิยมก็หาผลประโยชน์จากความเป็นผู้หญิง

ธุรกิจขายเครื่องสำอาง ผลิตภัณฑ์เสริมอาหาร และยาฮอร์โมน สามารถทำรายได้มหาศาลต่อปีจากการสร้างกระแสค่านิยมความงามและความนิยมในสินค้าเหล่านี้

- ผู้หญิงจำนวนมากยังต้องเผชิญกับความรุนแรง โดยเฉพาะอย่างยิ่งความรุนแรงทางเพศ ซึ่งเป็นสิ่งที่เกิดขึ้นได้เสมอไม่ว่าผู้หญิงจะอยู่ในวัยใด อยู่ในบ้านหรือนอกบ้าน และเมื่อเกิดขึ้นแล้วมีผลกระทบอย่างมากต่อสุขภาพทั้งกายและใจ

- เพื่อสร้างความเข้าใจร่วมกันในเรื่องนี้ ท่านผู้อ่านควรได้ทราบความหมายของคำศัพท์ต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ เพศภาวะ เพศวิถี สุขภาพทางเพศ สิทธิทางเพศ อนามัยเจริญพันธุ์ สิทธิอนามัยเจริญพันธุ์ ความเสมอภาคทางเพศ ความยุติธรรมทางเพศ และการเลือกปฏิบัติด้วยเหตุแห่งเพศ

เพศภาวะ หรือ Gender คือ ภาวะความเป็นหญิง เป็นชายที่ไม่ได้ถูกกำหนดโดยระบบชีววิทยา แต่ถูกกำหนดโดยปัจจัยทางวัฒนธรรม สังคม และอื่นๆ ทำให้สังคมเกิดความคาดหวังต่อความเป็นหญิงและชายในแง่มุมเฉพาะต่างๆ และมีส่วนกำหนดความเชื่อ **ทัศนคติ มายาคติ (Myth)** รวมทั้งประเพณีปฏิบัติต่างๆ ที่ถูกทำให้กลายเป็นบรรทัดฐานของสังคมในเรื่องของความเป็นหญิงเป็นชาย เพศภาวะเป็นสิ่งที่แตกต่างกันไปในแต่ละวัฒนธรรม เปลี่ยนแปลงไปตามกาลเวลา เช่น ผู้หญิงไทยในยุครัตนโกสินทร์ตอนต้นนิยมแต่งกายโดยนุ่งโจงกระเบนและไว้ผมสั้นเหมือนกับผู้ชาย จนชาวต่างชาติไม่สามารถแยกแยะคนไทยเพศหญิงและชายออกจากกันได้ ปัญหาของการทำความเข้าใจเพศภาวะ คือ ความเข้าใจผิดที่ว่า เพศสรีระเป็นตัวกำหนดเพศภาวะของบุคคล

เพศวิถี หรือ Sexualities หมายถึง ค่านิยม บรรทัดฐาน และระบบวิถีคิด วิถีปฏิบัติที่เกี่ยวกับความปรารถนาและการแสดงออก

ทางเพศ ความคิดเกี่ยวกับคู่อรัก คู่ชีวิตในอุดมคติ ซึ่งไม่ใช่พฤติกรรมตามธรรมชาติ แต่เป็นการสร้างความหมายทางสังคม เพศวิถีจึงสัมพันธ์กับมิติทางการเมือง เศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรมที่กำหนดและสร้างความหมายให้แก่เรื่องเพศในทุกแง่มุม เช่น “ความปกติ” ของการเป็นคนรักต่างเพศ “ความผิดปกติ” ของคนรักเพศเดียวกัน หรือ “ผู้หญิงดี” คือผู้ที่อ่อนประสพการณ์ หรือเป็นฝ่ายรับในเรื่องเพศ (Passive) เพศสัมพันธ์ในรูปแบบต่าง ๆ เช่น การมีเพศสัมพันธ์กับคนเพียงคนเดียว หรือหลายคน การมีเพศสัมพันธ์ที่ปลอดภัย/ไม่ปลอดภัย รักต่างวัย รักนอกสมรส ทั้งหมดนี้เป็นตัวอย่างของเพศวิถี ซึ่งมีความหลากหลาย เพศวิถีเป็นสิ่งที่เปลี่ยนแปลงไปในแต่ละวัฒนธรรม ชนชั้น และกาลเวลา เช่น เพศวิถีในสมัยต้นรัตนโกสินทร์มองว่าการที่ผู้หญิงนุ่งผ้าขึ้น ห่มสไบผืนเล็กปกปิดร่างกายส่วนบน ไม่ถือวาปี หรือเป็นผู้หญิงใจแตก ใจง่ายแต่อย่างไร

สุขภาพทางเพศ หรือ Sexual Health หมายถึง การมีสุขภาพด้านเพศที่ดีทั้งกาย ใจ และสังคม ซึ่งไม่ใช่แค่การไม่มีโรคหรือปราศจากความทุกข์ทรมานเท่านั้น สุขภาพทางเพศจะดีได้ต้องมีความคิดเชิงบวกต่อความสัมพันธ์ทางเพศและมีความเคารพต่อวิถีทางเพศที่แตกต่าง นอกจากนี้ สุขภาพทางเพศ ยังครอบคลุมถึง การมีประสบการณ์ทางเพศที่ปลอดภัยและมีความพึงพอใจ ปราศจากการบังคับ การเลือกปฏิบัติ และความรุนแรง

สิทธิทางเพศ หรือ Sexual Rights คือสิทธิของบุคคลที่ถูกระบุไว้แล้วในกฎหมายและข้อตกลงต่างๆ ทั้งในระดับประเทศและนานาชาติ เป็นสิทธิของคนทุกคนที่ต้องได้รับโดยไม่ถูกเลือกปฏิบัติ ไม่มีการบังคับ และไม่มี ความรุนแรงในเรื่องต่อไปนี้เป็น การได้รับบริการด้านสุขภาพทางเพศและอนามัยเจริญพันธุ์ที่มีมาตรฐาน

- การได้รับข้อมูลที่ต้องเกี่ยวกับเพศวิถี
- การได้รับการให้การ

ศึกษาเรื่องเพศวิถี • การควบคุมเนื้อตัวร่างกายของตนเอง • การเลือกคู่ครอง • การตัดสินใจว่าจะมีเพศสัมพันธ์หรือไม่ • การสมัครใจมีความสัมพันธ์ทางเพศ • การสมัครใจที่จะแต่งงาน • การตัดสินใจว่าจะมีบุตรหรือไม่และมีเมื่อใด • การมีชีวิตด้านเพศที่พึงพอใจและปลอดภัย

อนามัยเจริญพันธุ์ หรือ Reproductive Health หมายถึง ภาวะสุขภาพที่สมบูรณ์ทั้งกาย ใจ และสังคม ซึ่งไม่ได้หมายถึงการไม่มีโรคหรือปราศจากความทุพพลภาพ ในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับระบบการเจริญพันธุ์และการทำหน้าที่ของระบบเจริญพันธุ์

สิทธิอนามัยเจริญพันธุ์ หรือ Reproductive Rights คือสิทธิที่ถูกระบุไว้แล้วในกฎหมายและข้อตกลงต่างๆ ทั้งในระดับประเทศและนานาชาติ เป็นสิทธิพื้นฐานของบุคคลและของคู่สมรส ที่จะตัดสินใจอย่างเป็นอิสระและมีความรับผิดชอบในเรื่องจำนวนลูก การเว้นระยะการมีลูก และเวลาที่พร้อมจะมีลูก โดยต้องได้รับข้อมูลและเครื่องมือที่ช่วยให้บรรลุสิทธิเหล่านี้ สิทธิอนามัยเจริญพันธุ์ยังรวมถึงสิทธิในการตัดสินใจเกี่ยวกับการเจริญพันธุ์ของตนเองโดยไม่ถูกเลือกปฏิบัติ ไม่ถูกบีบบังคับ ไม่ได้รับความรุนแรง ดังเช่นที่ระบุไว้ในกลไกสิทธิมนุษยชนต่างๆ

ความเสมอภาคทางเพศ หรือ Gender Equality หมายถึง การปฏิบัติต่อหญิงและชายอย่างเท่าเทียมกันในด้านกฎหมาย นโยบาย การเข้าถึงทรัพยากร และบริการต่างๆ ทั้งในระดับครอบครัว ชุมชน และสังคม

ความยุติธรรมทางเพศ หรือ Gender Equity หมายถึง ความยุติธรรมในการแบ่งสรรผลประโยชน์และความรับผิดชอบให้แก่หญิงและชาย ซึ่งในการสร้างความยุติธรรมทางเพศ มักต้องมีการสร้างนโยบายและมาตรการเฉพาะสำหรับผู้หญิงเพื่อที่จะลดช่องว่าง

ของความไม่เสมอภาคทางเพศที่ดำรงอยู่ในสังคม

การเลือกปฏิบัติด้วยเหตุแห่งเพศ หรือ Gender Discrimination หมายถึง การแบ่งแยก การกีดกัน หรือการสร้างข้อจำกัด โดยใช้ความแตกต่างของเพศภาวะเป็นข้ออ้าง อันเป็นเหตุให้บุคคลไม่สามารถใช้สิทธิขั้นพื้นฐานของตนเองได้

สุขภาพผู้หญิง หมายถึง สุขภาพทางเพศและสุขภาพของระบบเจริญพันธุ์ ซึ่งโดยกายภาพเป็นระบบที่มีความซับซ้อน และมีอิทธิพลต่อสุขภาพองค์รวมในตลอดช่วงชีวิตของผู้หญิง นอกจากนี้ บทบาทของความเป็นผู้หญิง ค่านิยมทางสังคม วัฒนธรรม ความเชื่อ และศาสนา ยังส่งผลทำให้ปัญหาสุขภาพผู้หญิงมีความซับซ้อน และมีลักษณะเฉพาะตัวยิ่งขึ้น สุขภาพผู้หญิงจึงจำเป็นต้องได้รับการคุ้มครองดูแล เอาใจใส่ อย่างสอดคล้องกับความต้องการตลอดช่วงอายุของผู้หญิงคนหนึ่งๆ นับตั้งแต่การมีประจำเดือน การคุมกำเนิด การตั้งท้อง การยุติการท้อง การคลอด การมีบุตรยาก การกระทำรุนแรงต่อผู้หญิงในรูปแบบต่างๆ การละเมิดทางเพศ การติดเชื้อในระบบสืบพันธุ์ มะเร็งของอวัยวะระบบสืบพันธุ์ การหมดประจำเดือน และการเลือกปฏิบัติต่อผู้หญิง สุขภาพเหล่านี้มีความเชื่อมโยงซึ่งกันและกันอย่างเป็นระบบตลอดช่วงอายุของผู้หญิงโดยไม่สามารถแยกออกจากกันได้

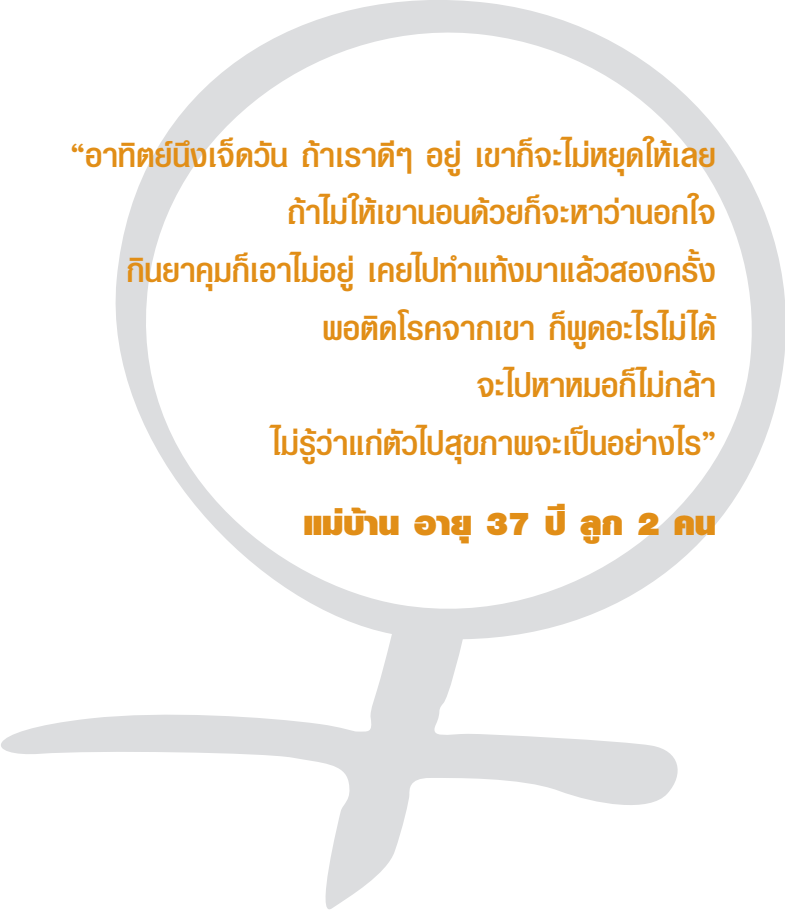
กล่าวได้ว่า แม้ว่าสภาพความเป็นผู้หญิงโดยธรรมชาติจะมีส่วนสำคัญที่ทำให้ผู้หญิงต้องเผชิญภาวะด้านสุขภาพมากกว่าผู้ชาย แต่ปัจจัยที่สำคัญมากกว่านั้นคือ **ค่านิยมของสังคมที่มีผลกระทบอย่างมากต่อการที่บุคคลจะมีสุขภาพทางเพศดีหรือไม่ดี** เช่น ค่านิยมที่ถือว่าผู้ชายกับประสบการณ์ทางเพศเป็นของคู่กัน ไม่ว่าจะก่อนแต่งหรือหลังแต่ง และไม่จำกัดว่าต้องมียกภรรยาเพียงคนเดียว ค่านิยมที่ถือว่าผู้หญิงไม่ควรจะมีประสบการณ์ทางเพศก่อนแต่ง ส่วนหลังแต่งงาน

ก็ต้องมีเพียงสามีคนเดียว และค่านิยมที่ถือว่า การตอบสนองความต้องการทางเพศของสามีเป็นหน้าที่สำคัญของภรรยา ค่านิยมเหล่านี้ส่งผลกระทบต่อสุขภาพทางเพศของทั้งผู้หญิงและผู้ชาย และรุนแรงมากในกรณีของผู้หญิง ดังสถิติที่พบว่าผู้หญิงที่เป็นโรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์ รวมทั้งเอชไอวี/เอดส์ มักจะติดมาจากสามี ผู้หญิงเป็นกลุ่มที่ตกเป็นเหยื่อของความรุนแรงทางเพศมากกว่าผู้ชาย เป็นต้น

ปัญหาต่างๆ ที่กล่าวมาจะสามารถบรรเทาและสุขภาพผู้หญิงจะดีขึ้นได้ถ้าผู้หญิงรู้ว่าตัวเองมีสิทธิอะไรบ้างที่เป็นหลักประกันขั้นพื้นฐานว่าจะสามารถมีสุขภาพทางเพศและอนามัยเจริญพันธุ์ที่ดีได้ และในอีกด้านหนึ่ง ภาครัฐในฐานะที่ต้องดูแลความเป็นอยู่ที่ดีของประชาชนทุกกลุ่ม ควรมีความตระหนักรู้ว่าสิทธิในสุขภาพทางเพศและอนามัยเจริญพันธุ์นั้น เป็นสิทธิขั้นพื้นฐานที่จะนำไปสู่สุขภาพของประชาชนกลุ่มเป้าหมาย ซึ่งความตระหนักนี้จะนำไปสู่การสร้างนโยบายและมาตรการในการบริการและคุ้มครองสุขภาพทางเพศและอนามัยเจริญพันธุ์ของประชาชนตามสิทธิพื้นฐานที่ควรจะได้รับต่อไป

“อาทิศย์นึ่งเจ็ดวัน ถ้าเราตีๆ อยู่ เขาก็จะไม่หยุดให้เลย
ถ้าไม่ให้เขานอนด้วยก็จะทว่านออกใจ
กินยาคุมก็เอาไม่อยู่ เคยไปทำแท้งมาแล้วสองครั้ง
พอติดโรคจากเขา ก็ปวดอะไรไม่ได้
จะไปหาหมอก็กี่ไม่กล้า
ไม่รู้ว่่าแก้ตัวไปสุภกาพะจะเป็นอย่างไร”

แม่บ้าน อายุ 37 ปี ลูก 2 คน

สิทธิอนามัยเจริญพันธุ์

คือสิทธิมนุษยชน

การที่ผู้หญิงจะมีสุขภาพทางเพศและอนามัยเจริญพันธุ์ที่ดี ไม่ใช่เรื่องของการแพทย์หรือสาธารณสุขเท่านั้น แต่เป็นเรื่องของการไม่ถูกละเมิดสิทธิขั้นพื้นฐานและการได้รับการส่งเสริมสนับสนุนให้สามารถใช้ชีวิตได้ตามสิทธิขั้นพื้นฐานที่เกี่ยวข้องกับเรื่องสุขภาพทางเพศและอนามัยเจริญพันธุ์ด้วย

สิทธิพื้นฐานหรือสิทธิมนุษยชนที่เกี่ยวข้องกับการมีสุขภาพทางเพศและอนามัยเจริญพันธุ์ที่ดีมีอยู่อย่างน้อย 11 ประการซึ่งจะได้อธิบายต่อไป สิทธิเหล่านี้ล้วนแต่เป็นสิ่งที่มีความสำคัญในกติกาสหประชาชาติที่ประเทศไทยได้ลงนามและให้สัตยาบัน อันมีผลสืบเนื่องให้รัฐบาลไทยต้องปฏิบัติตามพันธกรณีเหล่านี้เพื่อบรรลุถึงการคุ้มครองสิทธิขั้นพื้นฐานของประชาชน

กติกาสหประชาชาติที่ให้ความคุ้มครองสิทธิสุขภาพของผู้หญิงตามที่รัฐบาลไทยได้ลงนามรับรองประกอบด้วย

- ปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน พ.ศ. 2491 (Universal Declaration of Human Rights - UDHR, 1948)
- อนุสัญญาว่าด้วยการขจัดการเลือกปฏิบัติต่อสตรีในทุกรูปแบบ พ.ศ. 2522 (Convention on the Elimination of All Forms of Discrimination against Women - CEDAW, 1979)

- กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง พ.ศ. 2509 (International Covenant on Civil and Political Rights - ICCPR, 1966)
- กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิทางเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม พ.ศ. 2509 (International Covenant on Economic, Social and Cultural Rights - ICESCR, 1966)
- ปฏิญญาและแผนปฏิบัติการเวียนนา พ.ศ. 2536 (Vienna Declaration and Programme of Action, 1993)
- แผนปฏิบัติการประชากรและการพัฒนา พ.ศ. 2537 (Programme of Action of the International Conference on Population and Development - ICPD, 1994)
- แผนปฏิบัติการเพื่อความก้าวหน้าของสตรี พ.ศ. 2538 (Beijing Platform for Action - BPFA, 1995)

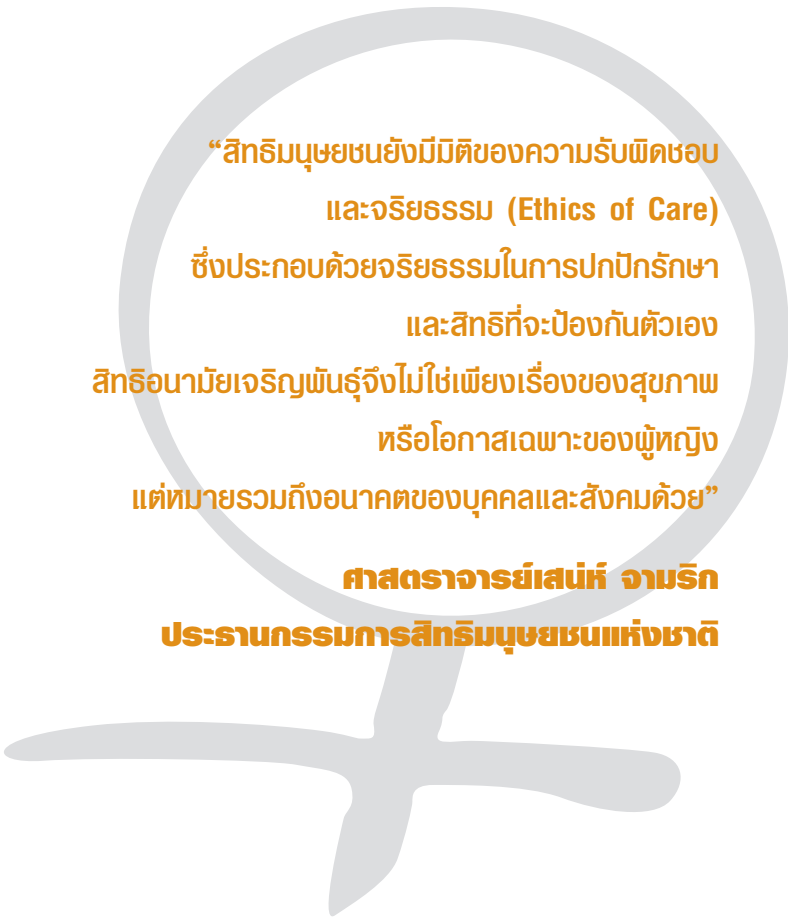
รัฐบาลที่ลงนามรับรองกติกาสิทธิมนุษยชนเหล่านี้มีหน้าที่หลายอย่างที่ต้องปฏิบัติ ประกอบด้วย การเคารพสิทธิที่ระบุไว้ในกติกา การปกป้องไม่ให้เกิดสิทธิ การทำให้สิทธิมีความสมบูรณ์ในทางปฏิบัติด้วยการบัญญัติกฎหมาย ซึ่งต้องมีการกำหนดนโยบายตามความเร่งด่วน การบัญญัติกฎหมายเพื่อตอบสนองนโยบาย การปฏิบัติให้บรรลุผลตามนโยบาย และการกำกับติดตามกระบวนการปฏิบัติงานตามนโยบายและกฎหมาย

สิทธิมนุษยชนด้านสุขภาพทางเพศ และอนามัยเจริญพันธุ์

- 1) สิทธิในชีวิต (Right to Life)
- 2) สิทธิในเสรีภาพและความปลอดภัยของบุคคล
(Right to Liberty and Security of Person)
- 3) สิทธิในความเสมอภาคและไม่ถูกเลือกปฏิบัติในทุกรูปแบบ (Right to Equality and to Be Free From All Forms of Discrimination)
- 4) สิทธิในความเป็นส่วนตัว (Right to Privacy)
- 5) สิทธิในเสรีภาพแห่งความคิด (Right to Freedom of Thought)
- 6) สิทธิในการได้รับข้อมูลข่าวสารและการศึกษา
(Right to Information and Education)
- 7) สิทธิในการเลือกสมรส การวางรากฐานและการวางแผนครอบครัว
(Right to Choose Whether or Not to Marry and to Found and Plan a Family)
- 8) สิทธิในการตัดสินใจว่าจะมีบุตรหรือไม่และจะมีเมื่อใด
(Right to Decide Whether or When to Have Children)
- 9) สิทธิในการดูแลและป้องกันสุขภาพ
(Right to Health Care and Health Protection)
- 10) สิทธิในเสรีภาพการชุมนุมและการมีส่วนร่วมทางการเมือง
(Right to Freedom of Assembly and Political Participation)
- 11) สิทธิในการได้รับความปลอดภัยจากการทารุณกรรมและการปฏิบัติมิชอบ
(Right to Be Free From Torture and Ill Treatment)

“สิทธิมนุษยชนยังมีมิติของความรับผิดชอบ
และจริยธรรม (Ethics of Care)
ซึ่งประกอบด้วยจริยธรรมในการปกป้องรักษา
และสิทธิที่จะป้องกันตัวเอง
สิทธิอนามัยเจริญพันธุ์จึงไม่ใช่เพียงเรื่องของสุขภาพ
หรือโอกาสเฉพาะของผู้หญิง
แต่หมายรวมถึงอนาคตของบุคคลและสังคมด้วย”

ศาสตราจารย์เสนีย์ จามริก
ประธานกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ

สิทธิในชีวิต

ผู้หญิงมีสิทธิที่จะไม่ตกอยู่ในอันตรายจากการตั้งครรภ์ • ไม่ตกอยู่ในอันตรายเพราะการทำแท้งที่ไม่ปลอดภัย • ไม่ตกอยู่ในอันตรายเพราะขาดบริการสุขภาพที่ปลอดภัย ขาดบริการให้คำปรึกษา • และไม่ตกอยู่ในอันตรายเพราะขาดข้อมูลข่าวสารในเรื่องสุขภาพทางเพศและอนามัยเจริญพันธุ์

ข้อตกลงและกฎหมายระหว่างประเทศต่อไปนี้ได้รับรอง **สิทธิในชีวิต** ไว้แล้ว ได้แก่

- ปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน

ข้อ 3 : บุคคลมีสิทธิในการดำรงชีวิต ในเสรีธรรมและในความมั่นคงแห่งร่างกาย

- กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง

ข้อ 9.1 : คนทุกคนมีสิทธิในเสรีภาพและความปลอดภัยของร่างกาย

- แผนปฏิบัติการประชากรและการพัฒนา

ย่อหน้า 7.3 : สิทธิอนามัยเจริญพันธุ์หมายถึงสิทธิมนุษยชนที่มีการรับรองไว้ในกฎหมายของประเทศ และระหว่างประเทศ และเอกสารที่เป็นฉันทามติร่วมกัน สิทธิเหล่านี้ขึ้นอยู่กับการตระหนักและยอมรับในสิทธิพื้นฐานของคุณและปัจเจกที่จะตัดสินใจอย่างอิสระและ

รับผิดชอบในเรื่องจำนวนบุตร เวลาที่จะมีบุตร และระยะห่างของบุตร แต่ละคน ซึ่งต้องได้รับทราบข้อมูลและวิธีการด้วย และยังรวมถึงสิทธิของคุณ์และปัจเจกที่จะตัดสินใจเกี่ยวกับการเจริญพันธุ์ของตน โดยไม่ถูกเลือกปฏิบัติ บังคับ หรือใช้ความรุนแรง

ย่อหน้า 7.17 : รัฐบาลทุกระดับควรจัดทำระบบการติดตามและประเมินผลบริการที่ยึดถือผู้รับบริการเป็นศูนย์กลาง เพื่อตรวจสอบป้องกัน และควบคุมการปฏิบัติงานของบุคลากรสุขภาพที่ให้บริการวางแผนครอบครัวไม่ให้กระทำละเมิดผู้รับบริการ ... โดยรัฐบาลต้องประกันว่าการให้บริการวางแผนครอบครัว และบริการด้านสุขภาพอนามัยเจริญพันธุ์ต้องปฏิบัติตามหลักสิทธิมนุษยชน และมาตรฐานทางจริยธรรมและวิชาชีพ ...

- **แผนปฏิบัติการเพื่อความก้าวหน้าของสตรี**

ย่อหน้า 96 : สิทธิมนุษยชนของผู้หญิงหมายถึงรวมถึง สิทธิในการควบคุมและตัดสินใจอย่างเสรีและรับผิดชอบในเรื่องต่างๆ ที่เกี่ยวกับเพศวิถี สุขภาพทางเพศและอนามัยเจริญพันธุ์ โดยปราศจากการบีบบังคับ การเลือกปฏิบัติและความรุนแรง ...

ย่อหน้า 106 (ซ) : รัฐบาลประกันว่าบริการสุขภาพ และบุคลากรทางการแพทย์จะให้บริการแก่ผู้หญิงโดยยึดหลักสิทธิมนุษยชน มาตรฐานและจริยธรรมของวิชาชีพ รวมทั้งมีความละเอียดอ่อนและเข้าใจในมิติเพศภาวะ มีความรับผิดชอบ และยึดถือความสมัครใจของผู้รับบริการที่ได้ข้อมูลถูกต้องครบถ้วนเป็นหลัก ...

ย่อหน้า 108 : รัฐบาลจะสนับสนุนให้ทุกภาคส่วนในสังคม ... พัฒนานโยบายและโครงการต่างๆ ที่เกี่ยวกับเอชไอวี/โรคเอดส์ที่ไม่เลือกปฏิบัติ มีความเข้าใจและเป็นไปด้วยการสนับสนุน เพื่อปกป้องสิทธิของผู้ติดเชื้อ

สิทธิในเสรีภาพและ ความปลอดภัยของบุคคล

หมายความว่า ผู้หญิงมีสิทธิที่จะได้รับความพึงพอใจ มีอิสระที่จะเลือกวิถีชีวิตเรื่องเพศและการเจริญพันธุ์ของตนเองได้ มีสิทธิที่จะไม่ถูกการแพทย์เข้าแทรกแซงเว้นแต่จะยินยอมโดยอิสระและเต็มใจ บนฐานการรับรู้ข้อมูลทุกด้าน มีสิทธิที่จะไม่ถูกคุกคามทำร้ายทางเพศ ไม่ถูกบังคับให้มีเพศสัมพันธ์ ไม่ถูกบังคับให้ตั้งครรภ์ ทำหมัน และทำแท้ง

ข้อตกลงและกติกาสิทธิมนุษยชนระหว่างประเทศต่อไปนี้ ได้รับรอง **สิทธิในเสรีภาพและความปลอดภัยของบุคคล** ไว้แล้ว คือ

- ปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน

ข้อ 3 : บุคคลมีสิทธิในการดำรงชีวิต ในเสรีธรรมและในความมั่นคงแห่งร่างกาย

- กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง

ข้อ 9.1 : คนทุกคนมีสิทธิในเสรีภาพและความปลอดภัยของร่างกาย

- **แผนปฏิบัติการประชากรและการพัฒนา**

ย่อหน้า 8.25 : รัฐบาลและองค์กรพัฒนาเอกชนต้องจัดการกับผลกระทบของการทำแท้งที่ไม่ปลอดภัย และลดอัตราการการทำแท้ง โดยการปรับปรุงบริการวางแผนครอบครัวให้ทั่วถึง ควรให้ความสำคัญกับการป้องกันปัญหาการท้องไม่พร้อม โดยผู้หญิงที่ประสบปัญหาการท้องไม่พร้อมควรได้รับข้อมูลที่เชื่อถือได้ และการให้คำปรึกษาที่มีความเข้าใจผู้หญิงโดยเร็ว... ในกรณีที่การทำแท้งกรณีนั้นๆ ไม่ได้เป็นการละเมิดกฎหมาย การทำแท้งนั้นต้องเป็นไปด้วยความปลอดภัย ไม่ว่าจะกรณีใดๆ ผู้หญิงต้องสามารถเข้าถึงบริการที่มีคุณภาพ หากเกิดภาวะแทรกซ้อนจากการทำแท้ง...

- **แผนปฏิบัติการเพื่อความก้าวหน้าของสตรี**

ย่อหน้า 109 (ค) : การทำแท้งที่ไม่ปลอดภัยเป็นอันตรายอย่างยิ่งต่อสุขภาพและชีวิตของผู้หญิง จึงควรส่งเสริมการวิจัยเพื่อทำความเข้าใจเหตุจูงใจที่ผู้หญิงต้องไปทำแท้ง รวมทั้งศึกษาผลกระทบของการทำแท้งที่มีต่อระบบอนามัยเจริญพันธุ์ และจิตใจ รวมทั้งต้องส่งเสริมการวิจัยเพื่อรักษาอาการแทรกซ้อนที่เกิดจากการทำแท้ง และการดูแลสุขภาพผู้หญิงหลังจากทำแท้ง

ย่อหน้า 108 (ข) : รัฐบาลควรทบทวนและแก้ไขกฎหมายรวมทั้งต่อต้านวิถีปฏิบัติที่ทำให้ผู้หญิงมีความเสี่ยงต่อการติดเชื้อเอชไอวีและโรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์อื่นๆ ...

สิทธิในความเสมอภาคและ ไม่ถูกเลือกปฏิบัติในทุกรูปแบบ

สิทธิข้อนี้มีความหมายว่า ผู้หญิงมีสิทธิได้รับการดูแลเอาใจใส่ ด้านบริการสุขภาพและข้อมูลข่าวสารที่เกี่ยวข้องกับสุขภาพทางเพศ และอนามัยเจริญพันธุ์ตลอดช่วงอายุโดยปราศจากการเลือกปฏิบัติ ไม่ว่าจะด้วยเหตุผลใดก็ตาม

สิทธิในความเสมอภาคและไม่ถูกเลือกปฏิบัติในทุกรูปแบบ ได้รับการรับรองไว้แล้วในข้อตกลงและกติกาสหิทธิมนุษยชนต่อไปนี้

- ปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน

ข้อ 2 : บุคคลมีสิทธิและเสรีภาพโดยไม่มี การจำแนกความแตกต่างในเรื่องใดๆ เช่น เชื้อชาติ สีผิว เพศ ภาษา ศาสนา ทรัพย์สิน ถิ่นกำเนิด ความเห็นทางการเมือง หรือความเห็นอื่นๆ หรือสถานะอื่น

- อนุสัญญาว่าด้วยการขจัดการเลือกปฏิบัติต่อสตรีในทุกรูปแบบ

ข้อ 1 : การเลือกปฏิบัติต่อผู้หญิง หมายถึง การแบ่งแยก กีดกัน จำกัด เพียงเพราะเป็นผู้หญิง ทำให้ผู้หญิงไม่สามารถเข้าถึงและใช้สิทธิต่างๆ ได้

ข้อ 2 : รัฐบาลจะมุ่งขจัดการเลือกปฏิบัติต่อผู้หญิง โดยบรรลุหลักการความเสมอภาคไว้ในกฎหมาย ออกกฎหมายที่คุ้มครองสิทธิที่เท่าเทียมกันระหว่างหญิงและชาย

ข้อ 4 : รัฐบาลจะใช้มาตรการพิเศษเพื่อเร่งรัดให้เกิดความเสมอภาคที่แท้จริงระหว่างหญิงและชาย โดยสิ่งนี้ไม่ถือว่าเป็นการเลือกปฏิบัติ และอาจยกเลิกไปได้เมื่อเกิดความเสมอภาคอย่างแท้จริงขึ้น

ข้อ 5 : รัฐบาลจะดำเนินการตามมาตรการต่างๆ เพื่อ (1) ปรับระบบค่านิยมทางสังคม และวัฒนธรรมที่ให้คุณค่ากับเพศหญิงและชายไม่เท่ากัน รวมทั้งการกำหนดบทบาทตายตัวให้กับทั้งชายและหญิง และ (2) สร้างความเข้าใจที่ถูกต้องเกี่ยวกับ ...ความเป็นแม่” ว่าเป็นบทบาทที่สังคมกำหนดให้ ไม่ใช่ธรรมชาติที่ติดตัวมา ผู้ชายจึงควรมีส่วนร่วมในการเลี้ยงดูลูกด้วย

ข้อ 11.2 : รัฐบาลจะดำเนินการตามมาตรการต่างๆ เพื่อป้องกันการเลือกปฏิบัติต่อผู้หญิงในเรื่องการทำงาน เมื่อผู้หญิงแต่งงานหรือตั้งท้อง

- กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิทางเศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรม

ข้อ 2.2 : รัฐบาลประกันว่าบุคคลสามารถใช้สิทธิตามที่ระบุในกติกานี้ได้อย่างเท่าเทียมกัน ไม่ว่าจะแตกต่างกันในเรื่องเชื้อชาติ สีผิว เพศ ภาษา ศาสนา ความคิดเห็นทางการเมืองและอื่นๆ ทรรศนคติ กำนัด และสถานะอื่น

- แผนปฏิบัติการประชากรและการพัฒนา

หลักการข้อ 1 : มนุษย์ทุกคนมีสิทธิและศักดิ์ศรีเท่าเทียมกัน มาแต่กำเนิด คนทุกคนไม่ว่าจะมีเชื้อชาติ สีผิว เพศ ภาษา ศาสนา ความเชื่อทางการเมืองและความเชื่ออื่นใด รวย/จน มีสถานะทางสังคมอย่างไร

หลักการข้อ 4 : สิทธิมนุษยชนของผู้หญิงและเด็กหญิงเป็นสิ่งที่ติดตัวมาแต่กำเนิด ไม่สามารถลบล้างไปได้ การมีส่วนร่วมทาง

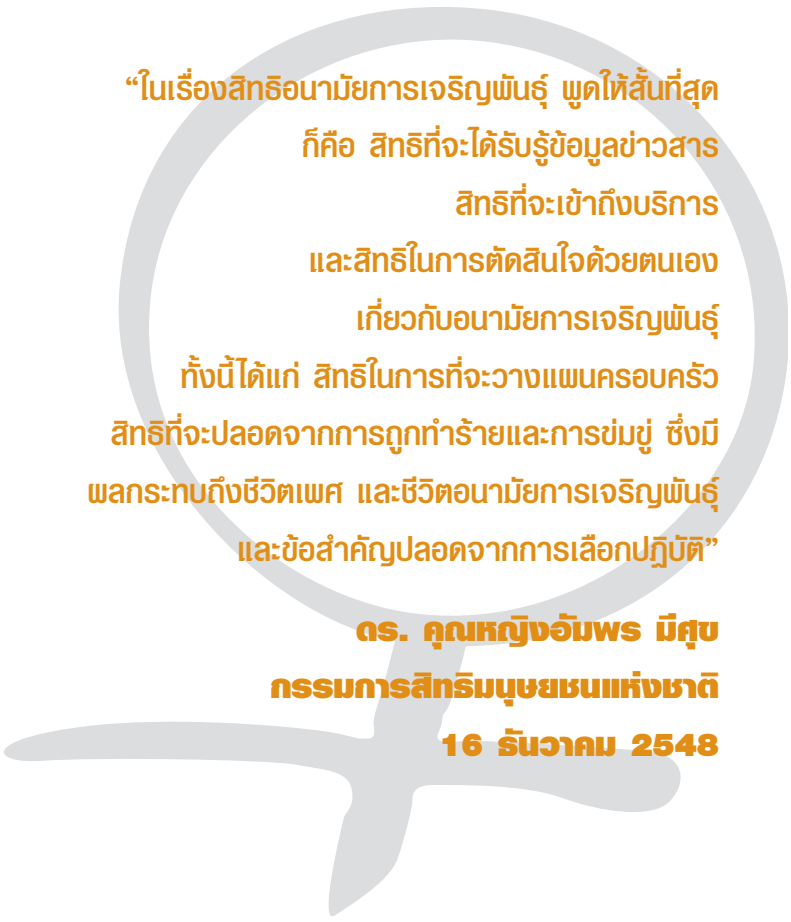

เศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม การเมือง ในทุกระดับของผู้หญิง และการจัดการเลือกปฏิบัติด้วยเหตุแห่งเพศ ถือเป็นเป้าหมายหลักของประชาคมโลก

- **แผนปฏิบัติการเพื่อความก้าวหน้าของสตรี**

ย่อหน้า 96 : สิทธิมนุษยชนของผู้หญิงหมายถึงรวมถึง สิทธิในการควบคุมและตัดสินใจอย่างเสรีและรับผิดชอบในเรื่องต่างๆ ที่เกี่ยวกับเพศวิถี สุขภาพทางเพศและอนามัยเจริญพันธุ์ โดยปราศจากการบีบบังคับ การเลือกปฏิบัติและความรุนแรง ...

“ในเรื่องสิทธิอนามัยการเจริญพันธุ์ พูดให้สั้นที่สุด
ก็คือ สิทธิที่จะได้รับรู้ข้อมูลข่าวสาร
สิทธิที่จะเข้าถึงบริการ
และสิทธิในการตัดสินใจด้วยตนเอง
เกี่ยวกับอนามัยการเจริญพันธุ์
ทั้งนี้ได้แก่ สิทธิในการที่จะวางแผนครอบครัว
สิทธิที่จะปลอดภัยจากการถูกทำร้ายและการข่มขู่ ซึ่งมี
ผลกระทบถึงชีวิตเพศ และชีวิตอนามัยการเจริญพันธุ์
และข้อสำคัญปลอดภัยจากการเลือกปฏิบัติ”

ดร. คุณหญิงอัมพร มีสุข
กรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ
16 ธันวาคม 2548

สิทธิในความเป็นส่วนตัว

มีความหมายว่า การให้บริการด้านสุขภาพทางเพศและอนามัยเจริญพันธุ์ทุกรูปแบบ ต้องเป็นการให้บริการโดยเคารพความเป็นส่วนตัวและยึดการตัดสินใจของผู้รับบริการเป็นหลัก รวมถึงเรื่อง การคุมกำเนิดและการทำแท้ง ซึ่งการรักษาความลับของผู้รับบริการ ถือเป็นหลักการสำคัญอย่างยิ่ง

ข้อตกลงและกติกาสีทธิมนุษยชนต่อไปนี้ได้รับรอง สิทธิในความเป็นส่วนตัว ไว้แล้ว คือ

- กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง

ข้อ 17.1 : บุคคลมีสิทธิในความเป็นส่วนตัว การแทรกแซงและทำให้เสียชื่อเสียงและศักดิ์ศรีจะกระทำไม่ได้

- แผนปฏิบัติการประชากรและการพัฒนา

ย่อหน้า 7.45 : บริการสุขภาพทางเพศและอนามัยเจริญพันธุ์ ต้องคุ้มครองสิทธิของวัยรุ่นในเรื่องความเป็นส่วนตัว การรักษาความลับ การเคารพและให้ข้อมูลอย่างรอบด้านเพื่อประกอบการตัดสินใจ รวมทั้งเคารพในค่านิยมทางวัฒนธรรมและความเชื่อทางศาสนาของแต่ละคน

ย่อหน้า 8.34 : รัฐบาลควรพัฒนานโยบายและแนวทางในการคุ้มครองสิทธิส่วนบุคคลของ ... ผู้ติดเชื้อและครอบครัว บริการตรวจหาเชื้อเอชไอวีควรได้รับการพัฒนาให้คำนึงถึงการรักษาความลับ ...

- แผนปฏิบัติการเพื่อความก้าวหน้าของสตรี

ย่อหน้า 106 (ฉ) : รัฐบาลจะปรับรูปแบบข้อมูล บริการสุขภาพ และการอบรมบุคลากรด้านสุขภาพให้มีความละเอียดอ่อนต่อมิติเพศภาวะ ... และคำนึงถึงสิทธิในความเป็นส่วนตัว และการรักษาความลับของผู้รับบริการ

ย่อหน้า 107 (จ) : รัฐบาลจะจัดเตรียมและเผยแพร่ข้อมูลที่ทุกคนสามารถเข้าถึงได้ ... โดยประกันว่าทั้งผู้หญิงและผู้ชาย โดยเฉพาะคนในวัยหนุ่มสาวจะได้รับข้อมูลเกี่ยวกับสุขภาพของตนเอง โดยเฉพาะข้อมูลเรื่องเพศวิถี และการเจริญพันธุ์ ทั้งนี้ต้องคำนึงถึงสิทธิของเด็กในการเข้าถึงข้อมูล หลักการความเป็นส่วนตัว การรักษาความลับ การให้ความเคารพ และการตัดสินใจของเด็กบนพื้นฐานของข้อมูลที่ถูกต้อง ครบถ้วน ...

สิทธิในเสรีภาพแห่งความคิด

การมีเสรีภาพในการคิดและแสดงออกซึ่งความคิดเป็นเรื่องที่สำคัญมาก สิทธิข้อนี้มีความหมายว่า ในการดำเนินชีวิตด้านสุขภาพทางเพศและอนามัยเจริญพันธุ์นั้น ผู้หญิงมีสิทธิที่จะเป็นอิสระจากการถูกบีบบังคับทางความคิด ไม่ว่าจะโดยระบบความเชื่อหรือศาสนา มีสิทธิที่จะได้รับข้อมูลข่าวสารด้านสุขภาพทางเพศและอนามัยเจริญพันธุ์ผ่านสื่อใดๆ ที่จะประโยชน์ต่อความเป็นอยู่ที่ดี รวมถึงมีสิทธิที่จะปฏิเสธการให้บริการสุขภาพที่ขัดแย้งกับความคิดความเชื่อของตนเองด้วย

สิทธิในเสรีภาพแห่งความคิด ได้รับการรับรองไว้แล้วในข้อตกลงและกติกาสิทธิมนุษยชนต่อไปนี้

- ปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน

ข้อ 18 : บุคคลมีสิทธิในเสรีภาพแห่งความคิด มโนธรรม และศาสนา ...

- กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง

ข้อ 18 (1) : บุคคลทุกคนย่อมมีสิทธิในเสรีภาพทางความคิด ...

ข้อ 18 (3) : เสรีภาพในการแสดงออกทางศาสนา หรือความเชื่อ

ของบุคคลอาจอยู่ภายใต้ข้อจำกัดทางกฎหมาย ตามความจำเป็นเพื่อรักษาความปลอดภัย ความสงบเรียบร้อย สุขภาพอนามัย ...

- แผนปฏิบัติการเพื่อความก้าวหน้าของสตรี

ย่อหน้า 94 : ... สุขภาพอนามัยเจริญพันธุ์จึงหมายความว่า
คนเราต้องมีชีวิตทางเพศที่น่าพึงพอใจและปลอดภัย มีความสามารถ
ที่จะมีเพศสัมพันธ์ และมีเสรีภาพที่จะตัดสินใจว่าจะมีเพศสัมพันธ์
หรือไม่ เมื่อไร และบ่อยครั้งเพียงใด ...

สิทธิในการได้รับข้อมูลข่าวสาร และการศึกษา

ผู้หญิงเราคงมีสุขภาพทางเพศและอนามัยเจริญพันธุ์ที่ดีไม่ได้ ถ้าเราไม่มีข้อมูลและความรู้ที่ถูกต้อง ทันสมัย และรอบด้าน เราจึงต้องมีสิทธิที่จะได้รับข้อมูลข่าวสารที่รอบด้านเพื่อประโยชน์สูงสุดในการตัดสินใจในทุกอย่างที่เกี่ยวกับเรื่องสุขภาพทางเพศและอนามัยเจริญพันธุ์ของตัวเอง

สิทธิในการได้รับข้อมูลข่าวสารและการศึกษา ได้รับการรับรองไว้ในข้อตกลงและกติกาสหประชาชาติต่อไปนี้

- อนุสัญญาว่าด้วยการขจัดการเลือกปฏิบัติต่อสตรีในทุกรูปแบบ

ข้อ 10 : รัฐภาคีจะใช้มาตรการที่เหมาะสมทุกอย่างเพื่อขจัดการเลือกปฏิบัติต่อผู้หญิง เพื่อให้หญิงและชายมีสิทธิในการศึกษาอย่างเสมอภาคกัน

ข้อ 10 (ข) : รัฐภาคีประกันว่าผู้หญิงจะสามารถเข้าถึงข้อมูล ที่ช่วยให้ครอบครัวมีความเป็นอยู่ที่ดีและมีสุขภาพดี รวมทั้งข้อมูลเกี่ยวกับการวางแผนครอบครัว

- แผนปฏิบัติการประชากรและการพัฒนา

ย่อหน้า 7.37 : รัฐบาลควรสนับสนุนการให้การศึกษาและบริการเรื่องเพศแบบองค์รวมแก่เยาวชน

- แผนปฏิบัติการเพื่อความก้าวหน้าของสตรี

ย่อหน้า 94 : เจื่อนไซ [ของการมีสุขภาพทางเพศและอนามัยเจริญพันธุ์ที่ดี] คือ สิทธิที่เท่าเทียมกันของหญิงและชายในการที่จะได้รับข้อมูลข่าวสาร และมีวิธีการเข้าถึงการวางแผนครอบครัวที่เลือกแล้วว่าปลอดภัย ได้ผล ราคาพอควร และเป็นที่ยอมรับ

สิทธิในการเลือกสมรส การวาง รากฐานและการวางแผนครอบครัว

ผู้หญิงมีสิทธิที่จะตัดสินใจเรื่องการสมรสหรือการมีคู่ได้โดยอิสระ ไม่ถูกบังคับ ไม่ว่าจะเป็คู่เพศเดียวกันหรือคู่ต่างเพศ นอกจากนี้ผู้หญิงที่มีบุตรยาก และผู้หญิงที่มีความเสี่ยงต่อการติดเชื้อโรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์ยังมีสิทธิได้รับบริการสุขภาพเกี่ยวกับการวางแผนครอบครัวโดยปราศจากการเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมด้วย

ข้อตกลงและกติกาสิทธิมนุษยชนต่อไปนี้ได้รับรอง สิทธิในการเลือกสมรส และสิทธิในการวางรากฐาน และการวางแผนครอบครัว ไว้แล้ว

- ปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน

ข้อ 16.1 : ชายและหญิงไม่ว่าจะมีเชื้อชาติ สัญชาติ หรือศาสนาใด เมื่อเจริญวัยบรรลุนิติภาวะแล้ว มีสิทธิที่จะแต่งงานและสร้างครอบครัว มีสิทธิเท่าเทียมกันในเรื่องการแต่งงาน ในระหว่างการใช้ชีวิตแต่งงานร่วมกัน และในการขาดการสมรส

- กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิทางเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม

ข้อ 10.1 : ... การแต่งงานต้องเกิดขึ้นจากความยินยอมอย่างแท้จริงของผู้ที่มีเจตนาจะสมรส

- กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง

ข้อ 23.2 : สิทธิของหญิงและชายในวัยที่อาจสมรสได้ในการที่จะสมรสและมีครอบครัวย่อมได้รับการรับรอง

ข้อ 23.3 : การสมรสจะกระทำโดยปราศจากการยินยอมอย่างเต็มใจของผู้ที่เจตนาจะสมรสกันมิได้

- อนุสัญญาว่าด้วยการจัดการเลือกปฏิบัติต่อสตรีในทุกรูปแบบ

ข้อ 16.1 : รัฐภาคีจะใช้มาตรการที่เหมาะสมทุกอย่างในการขจัดการเลือกปฏิบัติต่อผู้หญิงในเรื่องที่เกี่ยวกับการสมรสและความสัมพันธ์ในครอบครัว

ข้อ 16.2 : การรับหมั้นและการแต่งงานของเด็กจะไม่มีผลทางกฎหมาย รัฐภาคีจะดำเนินการทั้งปวงเพื่อ รวมทั้งตรากฎหมายที่ระบุอายุขั้นต่ำของการแต่งงาน ...

- แผนปฏิบัติการประชากรและการพัฒนา

หลักการที่ 9 : ครอบครัวถือเป็นหน่วยพื้นฐานของสังคม จึงควรได้รับการส่งเสริมให้มีความเข้มแข็ง ... การแต่งงานต้องเป็นไปด้วยความสมัครใจของคนทั้งคู่ และสามีภรรยาถือเป็นหุ้นส่วนที่เท่าเทียมกัน

- แผนปฏิบัติการเพื่อความก้าวหน้าของสตรี

ย่อหน้า 274 (จ) : รัฐบาลจะออกกฎหมายและให้มีการบังคับใช้อย่างเข้มงวด เพื่อประกันว่าการแต่งงานจะเกิดขึ้นบนพื้นฐานของความสมัครใจของทั้งคู่ รวมทั้งออกกฎหมายเกี่ยวกับอายุขั้นต่ำที่จะแต่งงานได้

สิทธิในการตัดสินใจว่าจะมีบุตร หรือไม่และจะมีเมื่อใด

การตั้งครรรภ์และมีลูกเป็นเหตุการณ์ชีวิตที่มีความสำคัญต่อผู้หญิงมาก ผู้หญิงต้องมีสิทธิที่จะตัดสินใจอย่างเสรีและมีความรับผิดชอบว่าจะมีบุตรหรือไม่ และมีเมื่อใดโดยต้องได้รับข้อมูลข่าวสารครบถ้วนรอบด้าน รวมไปถึงข้อมูลข่าวสารและบริการอื่นๆ ที่จะช่วยเอื้ออำนวยให้ผู้หญิงสามารถใช้สิทธิในข้อนี้ได้โดยสมบูรณ์ด้วย

สิทธิในการตัดสินใจว่าจะมีบุตรหรือไม่และจะมีเมื่อใด ถูกรับรองไว้ในข้อตกลงและกติกาสหประชาชาติต่อไปนี้

- อนุสัญญาว่าด้วยการจัดการเลือกปฏิบัติต่อสตรีในทุกรูปแบบ

ข้อ 16.1 (จ) : หญิงและชายมีสิทธิในการตัดสินใจอย่างอิสระและมีความรับผิดชอบร่วมกันในการกำหนดจำนวนบุตร และระยะห่างในการมีบุตร รวมถึงเข้าถึงข้อมูลที่จะทำให้ผู้หญิงสามารถใช้สิทธินั้นได้

ข้อ 12.1 : รัฐภาคีจะใช้มาตรการที่เหมาะสมทุกอย่าง เพื่อจัดการเลือกปฏิบัติต่อผู้หญิงในด้านการรักษาสุขภาพ การได้รับบริการในการรักษาสุขภาพ รวมทั้งบริการที่เกี่ยวข้องกับการวางแผนครอบครัว

ข้อ 12.2 : รัฐภาคีจะประกันให้ผู้หญิงได้รับบริการที่เหมาะสมเกี่ยวกับการตั้งครรรภ์ การคลอดบุตรและระยะหลังคลอดบุตร โดยให้บริการแบบให้เปล่าเมื่อจำเป็น

ข้อ 14.2 (ข) : รัฐภาคีประกันว่าผู้หญิงในชนบทจะได้รับความสะดวกในการรับบริการสุขภาพ ได้รับข้อมูล บริการให้คำปรึกษา และบริการวางแผนครอบครัว

- แผนปฏิบัติการประชากรและการพัฒนา

หลักการที่ 8 : ... คู่ทุกคู่ หรือคนทุกคนมีสิทธิพื้นฐานที่จะตัดสินใจอย่างอิสระและรับผิดชอบในเรื่องการมีบุตรว่าจะมีกี่คน ห่างกันกี่ปี และจะมีเมื่อไร ทั้งนี้ ต้องได้รับข้อมูลและวิธีการที่จะสามารถทำตามที่ตั้งใจได้ ...

- แผนปฏิบัติการเพื่อความก้าวหน้าของสตรี

ย่อหน้า 223 : ... การประชุมระดับโลกครั้งที่ 4 เรื่องผู้หญิง ยืนยันว่าสิทธิอนามัยเจริญพันธุ์จะเกิดขึ้นได้ก็ต่อเมื่อมีการตระหนักถึงสิทธิขั้นพื้นฐานของคุณและปัจเจกทุกคน ที่จะตัดสินใจอย่างอิสระ และมีความรับผิดชอบในเรื่องการมีบุตรว่าจะมีกี่คน ห่างกันกี่ปี และจะมีเมื่อไร ทั้งนี้ ต้องได้รับข้อมูลและวิธีการที่จะสามารถทำตามที่ตั้งใจได้ ...

สิทธิในการดูแล และป้องกันสุขภาพ

ผู้หญิงมีสิทธิได้รับบริการสุขภาพด้วยคุณภาพสูงสุดเท่าที่จะเป็นไปได้ รวมถึงได้รับการปกป้องจากธรรมเนียมปฏิบัติต่างๆ ที่เป็นอันตรายต่อสุขภาพทางเพศและอนามัยเจริญพันธุ์

ข้อตกลงและกติกาสหประชาชาติต่อไปนี้ได้ให้การรับรอง **สิทธิในการดูแลและป้องกันสุขภาพ** ไว้แล้ว

- อนุสัญญาว่าด้วยการขจัดการเลือกปฏิบัติต่อสตรีในทุกรูปแบบ

ข้อ 10 : รัฐภาคีจะใช้มาตรการที่เหมาะสมทุกอย่างเพื่อขจัดการเลือกปฏิบัติต่อผู้หญิง เพื่อให้หญิงและชายมีสิทธิในการศึกษาอย่างเสมอภาคกัน

ข้อ 11.1 (จ) : ผู้หญิงมีสิทธิที่จะได้รับความคุ้มครองในเรื่องสุขภาพและความปลอดภัยในสภาพการทำงานต่างๆ รวมทั้งการดูแลที่เกี่ยวกับอนามัยเจริญพันธุ์

ข้อ 11.2 : รัฐบาลจะดำเนินการตามมาตรการต่างๆ เพื่อป้องกันการเลือกปฏิบัติต่อผู้หญิงในเรื่องการทำงานที่เกิดขึ้นเมื่อผู้หญิงแต่งงานหรือตั้งท้อง

ข้อ 11.3 : กฎหมายที่คุ้มครองสิทธิต่างๆ ของผู้หญิงตามข้อ 11 นี้ ควรได้รับการทบทวนเป็นระยะๆ ให้สอดคล้องกับข้อมูล

ทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี โดยอาจนำไปสู่การพิจารณาแก้ไข
ยกเลิก หรือขยายความกฎหมายนั้นๆ

ข้อ 12.1 : รัฐภาคีจะใช้มาตรการที่เหมาะสมทุกอย่าง เพื่อขจัด
การเลือกปฏิบัติต่อผู้หญิงในด้านการรักษาสุขภาพ การได้รับบริการใน
การรักษาสุขภาพ รวมทั้งบริการที่เกี่ยวข้องกับการวางแผนครอบครัว

ข้อ 14.2 (ข) : รัฐภาคีประกันว่าผู้หญิงในชนบทจะได้รับความ
สะดวกในการรับบริการสุขภาพ ได้รับข้อมูล บริการให้คำปรึกษา
และบริการวางแผนครอบครัว

- **แผนปฏิบัติการประชากรและการพัฒนา**

หลักการที่ 8 : ... คู่ทุกข์ คู่ยาก หรือคนทุกคนมีสิทธิพื้นฐานที่จะ
ตัดสินใจอย่างอิสระและรับผิดชอบในเรื่องการมีบุตรว่าจะมีกี่คน
ห่างกันกี่ปี และจะมีเมื่อไร ทั้งนี้ ต้องได้รับข้อมูลและวิธีการที่จะ
สามารถทำตามที่ต้องการได้ ...

ย่อหน้า 7.45 : บริการสุขภาพทางเพศและอนามัยเจริญพันธุ์
ต้องคุ้มครองสิทธิของวัยรุ่นในเรื่องความเป็นส่วนตัว การรักษาความลับ
การเคารพและให้ข้อมูลอย่างรอบด้านเพื่อประกอบการตัดสินใจ รวมทั้ง
เคารพในค่านิยมทางวัฒนธรรมและความเชื่อทางศาสนาของแต่ละคน

- **แผนปฏิบัติการเพื่อความก้าวหน้าของสตรี**

ย่อหน้า 89 : ผู้หญิงมีสิทธิที่จะบรรลุมาตรฐานสูงสุดในด้าน
สุขภาพกายและจิต ... สุขภาพหมายรวมถึงความสมบูรณ์ทั้งทาง
ร่างกาย จิตใจ และสังคม ไม่ใช่เพียงการปราศจากโรค และไม่พิการ
เท่านั้น ...

ย่อหน้า 92 : ผู้หญิงมีสิทธิเท่าเทียมกับชายในการบรรลุ
มาตรฐานสูงสุดด้านสุขภาพ ตลอดช่วงชีวิต

สิทธิในเสรีภาพการชุมนุม และการมีส่วนร่วมทางการเมือง

ดูเผินๆ อาจคิดว่าสิทธิข้อนี้ไม่น่าจะเกี่ยวข้องกับสุขภาพทางเพศและอนามัยเจริญพันธุ์ของผู้หญิง แต่ในความเป็นจริงมีความสำคัญมากเพราะเป็นการรับรองว่าผู้หญิงมีสิทธิในการชุมนุมอย่างสงบ และการรวมตัวกันผลักดันหรือรณรงค์เพื่อสุขภาพทางเพศและอนามัยเจริญพันธุ์ รวมถึงการผลักดันให้รัฐบาลบรรจุนโยบายสิทธิสุขภาพทางเพศและอนามัยเจริญพันธุ์ให้อยู่ในความสำคัญลำดับต้นๆ ด้วย

มีการรับรอง สิทธิในเสรีภาพการชุมนุมและการมีส่วนร่วมทางการเมือง ไว้ในข้อตกลงและกติกาสหิทธิมนุษยชนต่อไปนี้

- กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง
  - ข้อ 21 : สิทธิในการชุมนุมอย่างสงบย่อมได้รับการรับรอง...
  - ข้อ 22 : บุคคลทุกคนย่อมสิทธิในเสรีภาพในการรวมกลุ่มกันเป็นสมาคม...
- อนุสัญญาว่าด้วยการจัดการเลือกปฏิบัติต่อสตรีในทุกรูปแบบ
  - ข้อ 7 (ข) : รัฐภาคีจะประกันสิทธิที่เท่าเทียมกันระหว่างหญิงและชายในการเข้าร่วมวางแผนนโยบายของรัฐและดำเนินการตามนโยบายนั้น

ข้อ 7 (ค) : รัฐภาคีจะประกันสิทธิที่เท่าเทียมกันระหว่างหญิงและชายในการเข้าร่วมในองค์การและสมาคมที่ไม่ได้เป็นของรัฐบาลที่ทำหน้าที่เกี่ยวกับความเป็นอยู่ทุกๆ ไป และที่เกี่ยวกับการเมืองของประเทศ

สิทธิในการได้รับความปลอดภัยจาก การทารุณกรรมและการปฏิบัติมิชอบ

ผู้หญิงมีสิทธิที่จะได้รับการคุ้มครองจากการแสวงหาประโยชน์ทางเพศและความรุนแรงทางเพศทุกรูปแบบ มีสิทธิที่จะได้รับความคุ้มครองจากการเข้าร่วมทดลองทางการแพทย์ซึ่งเกี่ยวข้องกับเรื่องเพศและการควบคุมภาวะเจริญพันธุ์หากปราศจากการยินยอมและสมัครใจหลังจากได้รับข้อมูลที่เกี่ยวข้องอย่างรอบด้าน

สิทธิในการได้รับความปลอดภัยจากการถูกทารุณกรรมและการปฏิบัติมิชอบ มีการรับรองไว้ในข้อตกลงและกติกาสิทธิมนุษยชนต่อไปนี้

- กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง

ข้อ 7 : ... บุคคลจะถูกใช้ในการทดลองทางการแพทย์ หรือทางวิทยาศาสตร์ โดยปราศจากความยินยอมอย่างเสรีไม่ได้

- อนุสัญญาว่าด้วยการขจัดการเลือกปฏิบัติต่อสตรีในทุกรูปแบบ

ข้อ 6 : รัฐภาคีจะใช้มาตรการที่เหมาะสมทุกอย่าง รวมทั้งการออกกฎหมายเพื่อปราบปรามการค้าสตรีและการแสวงหาประโยชน์จากการค้าประเวณีของผู้หญิงทุกรูปแบบ

- **ปฏิญญาและแผนปฏิบัติการเวียนนา**

ย่อหน้า 56 : การประชุมระดับโลกเรื่องสิทธิมนุษยชนยืนยันว่ากฎหมายสิทธิมนุษยชนระหว่างประเทศให้การรับรองว่า การปลดออกจากการถูกทารุณกรรมเป็นสิทธิที่ต้องได้รับการคุ้มครอง ไม่ว่าจะอยู่ในสถานการณ์ความขัดแย้งทางอาวุธทั้งภายในประเทศและระหว่างประเทศ

บทสรุป

แม้ว่าการทำงานด้านสุขภาพทางเพศและอนามัยเจริญพันธุ์ จะไม่ใช่เรื่องใหม่สำหรับประเทศไทย หากแต่เป็นเรื่องที่ต้องการ การมองในมุมใหม่อย่างยิ่ง กล่าวคือ ต้องมองอย่างเป็นองค์รวม (Holistic View) และมองในกรอบสิทธิมนุษยชน (Rights-Based Approach) เดิมที่ผู้ปฏิบัติงานที่เกี่ยวข้องมักจะมองว่า “สุขภาพผู้หญิง” ก็คือ “สุขภาพแม่และเด็ก” แต่เมื่อมองด้วยกรอบสิทธิจะพบว่า “ผู้หญิง สุขภาพดี” มีความหมายมากกว่า “การได้รับบริการสุขภาพแม่และ เด็ก” เพราะการมีสุขภาพดีอย่างแท้จริง ย่อมหมายถึงความถึง โอกาส ในการตัดสินใจในเรื่องที่จำเป็นต่อการมีสุขภาพดีด้วย เช่น การมี เพศสัมพันธ์โดยไม่ถูกบังคับ การมีเพศสัมพันธ์ที่ปลอดภัย ปลอดภัย ติดเชื้อ ความสามารถในการควบคุมกำหนดจำนวนลูกที่อยากมีและ ไม่อยากมี การเว้นระยะถี่ ห่าง ของการมีลูกแต่ละคน เป็นต้น และ ยังรวมถึงโอกาสที่เท่าเทียม ในการได้ใช้ทรัพยากรต่างๆ ของชุมชน และสังคมด้วย

เอกสารอ้างอิง

ภาษาไทย

- กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิทางเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม พ.ศ. 2509
- กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง พ.ศ. 2509
- ปฏิญญาและแผนปฏิบัติการเวียนนา พ.ศ. 2536
- ปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน พ.ศ. 2491
- แผนปฏิบัติการประชากรและการพัฒนา พ.ศ. 2537
- แผนปฏิบัติการเพื่อความก้าวหน้าของสตรี พ.ศ. 2538
- มูลนิธิสร้างความสำเร็จเรื่องสุขภาพผู้หญิง. สุขภาพทางเพศและอนามัยเจริญพันธุ์ หัวใจสำคัญของสุขภาพผู้หญิง, 2548 (เอกสารเผยแพร่).
- มูลนิธิสร้างความสำเร็จเรื่องสุขภาพผู้หญิง. สุขภาพผู้หญิงเรื่องสำคัญของสังคมไทย, 2548 (เอกสารเผยแพร่).
- มูลนิธิสร้างความสำเร็จเรื่องสุขภาพผู้หญิง. กฎหมายอนามัยเจริญพันธุ์, 2548 (เอกสารเผยแพร่).
- ประชาคมสุขภาพผู้หญิง. “สุขภาพผู้หญิงคืออะไร : ข้อเสนอสุขภาพผู้หญิงในการปฏิรูประบบสุขภาพ” เอกสารเผยแพร่, 2543.
- อนุสัญญาว่าด้วยการจัดการเลือกปฏิบัติต่อสตรีในทุกรูปแบบ พ.ศ. 2522

ภาษาอังกฤษ

- Defining sexual health. Report of a Technical Consultation on Sexual Health. Geneva, World Health Organization, 2005 (in press).
- Reproductive Rights are Human Rights. The Center for Reproductive Law and Policy. February, 1999.
- Transforming health systems: gender and rights in reproductive health. WHO, 2001.
- Government in Action โดย Center for Reproductive Rights (2004) ผู้สนใจสามารถอ่านเพิ่มเติมได้ที่ www.reproductiverights.org
- International Planned Parenthood Federation (IPPF). 1997. Charter on Sexual and Reproductive Rights.

ကာစာအုပ်

กฎหมายอนามัยเจริญพันธุ์

กฎหมายอนามัยเจริญพันธุ์เป็นกฎหมายแนวคิดใหม่ที่ยังไม่มีใช้ในประเทศไทย แต่ประกาศใช้แล้วในบางประเทศ ประเทศไทยและอีกหลายประเทศทั่วโลกกำลังยกกร่างกฎหมายนี้เพื่อให้ความคุ้มครองสิทธิด้านสุขภาพแก่ประชาชน

ภายหลังการลงนามในแผนปฏิบัติการว่าด้วยเรื่องประชากรและการพัฒนา พ.ศ. 2537 หรือ Programme of Action of the International Conference on Population and Development—ICPD 1994 หลายประเทศเริ่มดำเนินงานให้ประชาชนของตนได้รับการคุ้มครองสิทธิอนามัยเจริญพันธุ์ บ้างก็แก้ไขกฎหมายปลีกย่อยต่างๆ บ้างก็กำหนดนโยบายใหม่ขึ้นแทนที่นโยบายประชากรเดิม และบางประเทศได้ยกกร่างกฎหมายขึ้นใหม่ทั้งฉบับเพื่อให้ความคุ้มครองประชาชนในเรื่องสิทธิอนามัยเจริญพันธุ์โดยตรง (Comprehensive Reproductive Health Law)

เฉพาะประเทศที่ประกาศใช้กฎหมายอนามัยเจริญพันธุ์แล้ว ณ ปี พ.ศ. 2547 ได้แก่ สาธารณรัฐแอลบาเนีย ประเทศเบนิน สาธารณรัฐเซเนกัล และสาธารณรัฐมาลี สำคัญโดยย่อของกฎหมายอนามัยเจริญพันธุ์ของแต่ละประเทศมีดังต่อไปนี้

สาธารณรัฐแอลบาเนีย (Republic of Albania)

แอลบาเนียลงมติรับรองกฎหมายอนามัยเจริญพันธุ์ (Law No.8876 on Reproductive Health) เมื่อวันที่ 4 เมษายน 2545

กฎหมายนี้พูดถึงโครงสร้างการให้บริการด้านอนามัยเจริญพันธุ์ และให้การรับรองสิทธิอนามัยเจริญพันธุ์ของบุคคล โดยนำหลักการ

สำคัญรวมทั้งคำนิยามต่างๆที่ปรากฏในแผนปฏิบัติการ ICPD 1994 มาใช้ทั้งหมด โดยระบุว่าบริการอนามัยเจริญพันธุ์ประกอบด้วย:

- บริการวางแผนครอบครัว
- บริการสุขภาพและการให้ความรู้เพื่อการตั้งครรรภ์และการคลอดที่ปลอดภัย
- บริการสุขภาพและการให้ความรู้แก่เด็กและวัยรุ่น
- การป้องกันและรักษาการติดเชื้อโรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์ และ เชชไอวี/เอดส์
- บริการการทำแท้งที่ปลอดภัยและการรักษาภาวะแทรกซ้อนจากการทำแท้ง
- การให้ข้อมูล ให้การศึกษา และให้การปรึกษาเกี่ยวกับเรื่องเพศและอนามัยเจริญพันธุ์
- การส่งต่อเพื่อรับบริการเฉพาะด้านเกี่ยวกับอนามัยเจริญพันธุ์
- การป้องกันและรักษาภาวะการมีบุตรยาก

กฎหมายนี้ให้ความสำคัญแก่การคุ้มครองความเสมอภาคระหว่างหญิงชายและอำนาจการตัดสินใจเรื่องการเจริญพันธุ์ของคุณคน และยังระบุอย่างชัดเจนว่า บุคคลมีสิทธิได้รับการวางแผนครอบครัว

- มีสิทธิในการให้ความยินยอมเข้าร่วมโครงการทดลองด้านอนามัยเจริญพันธุ์ การบริการเรื่องการตั้งครรรภ์และการคลอดอย่างปลอดภัย การเข้าถึงเทคโนโลยีด้านการเจริญพันธุ์ การให้ความรู้เรื่องสุขภาพและบริการพื้นฐานทางการแพทย์
- กฎหมายยังให้การรับรองว่าบุคคลมีสิทธิในการทำหมั้นถ้ามีอายุครบตามที่กฎหมายกำหนด
- วัยรุ่นมีสิทธิได้รับข้อมูลและบริการอนามัยเจริญพันธุ์ตามความเหมาะสมของอายุ รวมถึงการป้องกันการตั้งครรรภ์เมื่อไม่พร้อมและการถูกละเมิดทางเพศ
- คู่สมรสที่มีบุตรยากมีสิทธิได้รับการรักษา และสามารถเข้าถึงเทคโนโลยีช่วยการเจริญพันธุ์โดยต้องสมัครใจทั้งคู่

และยังระบุรายละเอียดเรื่องการรักษาและการใช้เทคโนโลยีช่วยการเจริญพันธุ์เหล่านี้ด้วย

ในช่วงท้ายของกฎหมาย ได้พูดถึงการบริหารจัดการเกี่ยวกับการให้บริการอนามัยเจริญพันธุ์ เช่น กำหนดว่าหญิงตั้งครรภ์จะได้รับบริการฝากครรภ์ การคลอดและดูแลสุขภาพหลังคลอดโดยไม่เสียค่าใช้จ่าย และกำหนดว่าการตรวจสุขภาพก่อนและหลังคลอดเป็นการบริการภาคบังคับ • เด็กอายุต่ำกว่าหกขวบมีสิทธิได้รับบริการที่เป็นการป้องกันส่งเสริมสุขภาพโดยไม่เสียค่าใช้จ่าย • วัยรุ่นมีสิทธิได้รับข้อมูลและการให้การศึกษาเรื่องอนามัยเจริญพันธุ์และสุขภาพทางเพศโดยไม่เสียค่าใช้จ่าย เป็นต้น

ประเทศเบนิน (The People's Republic of Benin)

รัฐบาลเบนินให้การรับรองกฎหมายอนามัยเจริญพันธุ์และสุขภาพทางเพศ (Law No. 2003 - 04 on Reproductive and Sexual Health) เมื่อวันที่ 24 มกราคม 2546

กฎหมายของเบนินนำแนวคิดเรื่องอนามัยเจริญพันธุ์และสุขภาพทางเพศตามที่ระบุในแผนปฏิบัติการ ICPD 1994 มาปรับใช้ โดยเขียนไว้อย่างชัดเจนว่า “หญิงและชายทุกคนมีสิทธิเลือกวิธีวางแผนครอบครัว มีสิทธิเข้าถึงวิธีคุมกำเนิดที่ปลอดภัย มีประสิทธิภาพ สามารถซื้อหาได้ และเป็นวิธีที่ยอมรับโดยทั่วไป ผู้หญิงมีสิทธิได้รับการดูแลสุขภาพระหว่างตั้งครรภ์และคลอดบุตรโดยเป็นบริการที่มุ่งดูแลสุขภาพของทั้งผู้หญิงและทารก”

กฎหมายยังได้ให้หลักประกันถ้วนหน้าในเรื่องสิทธิอนามัยเจริญพันธุ์ เช่น ความเสมอภาคระหว่างหญิงและชายในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับอนามัยเจริญพันธุ์ • การตัดสินใจเกี่ยวกับการเจริญพันธุ์ • การแต่งงานโดยสมัครใจ • การเข้าถึงข้อมูลและการให้การศึกษา

เรื่องบริการอนามัยเจริญพันธุ์และสุขภาพทางเพศ • การเข้าถึงบริการ
อนามัยเจริญพันธุ์ที่มีคุณภาพสูงสุดเท่าที่เป็นไปได้ • การไม่ถูกเลือก
ปฏิบัติในการเข้าถึงบริการสุขภาพ • การรักษาความลับและความ
ปลอดภัยของผู้รับบริการ

ในเรื่องของการบังคับใช้กฎหมาย ระบุให้เป็นความรับผิดชอบ
ของหน่วยงานรัฐทั้งส่วนกลางและท้องถิ่น รวมถึงให้มีตัวแทนภาค
ประชาชนมาร่วมรับผิดชอบด้วย นอกจากนี้ กฎหมายยังเรียกร้องให้
ทั้งปัจเจกบุคคลและคู่สมรสช่วยสร้างความสมานฉันท์และดูแลบุคคล
ในครอบครัว

ในเรื่องของการบริหารจัดการระบบบริการสุขภาพ กฎหมายนี้
มีความครอบคลุมถึงการจัดทำระบบบริการสุขภาพพื้นฐานและอนามัย
เจริญพันธุ์ และระบบบริการอนามัยเจริญพันธุ์เฉพาะสำหรับวัยรุ่นด้วย

ในบางประเด็นมีการเขียนไว้อย่างละเอียด เช่น ระบุชื่อวิธี
คุมกำเนิดที่ถูกกฎหมายทุกวิธีว่าจะต้องผ่านการปรึกษาแพทย์ก่อนใช้
ระบุสิทธิของบุคคลในการตัดสินใจเรื่องจำนวนบุตรและการเว้นระยะ
ห่างของการมีบุตร รวมทั้งการมีข้อมูลและเครื่องมือที่จะทำให้บุคคล
สามารถใช้สิทธินี้ได้ และกำหนดเกี่ยวกับวิธีการผลิต นำเข้า จำหน่าย
และโฆษณาวิธีคุมกำเนิดว่าต้องเป็นไปตามกฎกระทรวงที่เกี่ยวข้อง

ในประเด็นการทำแท้ง กฎหมายถูกเขียนไว้อย่างชัดเจนว่า
อนุญาตให้มีการบริการทำแท้งได้เฉพาะกรณีที่การตั้งครรภ์เป็นอันตราย
ต่อสุขภาพหรือชีวิตของผู้หญิง กรณีถูกข่มขืน กรณีถูกข่มขืนโดยบุคคล
สายเลือดเดียวกัน และกรณีตัวอ่อนมีความผิดปกติร้ายแรง

ในประเด็นเอชไอวี/เอดส์ กฎหมายระบุว่าต้องให้บริการพิเศษ
สำหรับผู้เป็นโรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์ และผู้ติดเชื้อเอชไอวี/เอดส์
โดยให้หลักประกันว่าต้องไม่ถูกเลือกปฏิบัติ บุคคลที่เปิดเผยสถานะ
การติดเชื้อเอชไอวีของตนเอง จะต้องได้รับการดูแลสุขภาพจิตใจ

การให้การปรึกษาและบริการอื่นๆ รวมทั้งได้รับการดูแลสุขภาพที่เหมาะสม

กฎหมายอนามัยเจริญพันธุ์ของเบนินกำหนดไว้ด้วยว่าการกระทำต่อไปนี้ เป็นอาชญากรรม คือ การละเมิดทางเพศทุกรูปแบบต่อผู้หญิงและเด็ก • การขลิบอวัยวะเพศหญิง • การร่วมเพศกับเด็ก • การจงใจแพร่เชื้อเอชไอวีสู่ผู้อื่น • การแสวงประโยชน์ทางเพศและบังคับค้าประเวณี • และการบังคับแต่งงาน

สาธารณรัฐแชด (Republic of Chad)

วันที่ 15 เมษายน 2545 สาธารณรัฐแชดให้การรับรองกฎหมายการส่งเสริมอนามัยเจริญพันธุ์ (Law No. 66/PR/2002 on the Promotion of Reproductive Health)

มีการนำคำนิยามอนามัยเจริญพันธุ์ในย่อหน้า 7.2 ของแผนปฏิบัติการ ICPD 1994 มาระบุในกฎหมาย โดยให้การรับรองสิทธิพื้นฐานด้านอนามัยเจริญพันธุ์หลายประการด้วยกัน เช่น

- การไม่เลือกปฏิบัติด้วยเหตุแห่งอายุ เพศ สถานะเศรษฐกิจ ศาสนา เชื้อชาติ สถานภาพสมรส หรือเหตุอื่นๆ
- การตัดสินใจอย่างเป็นอิสระในเรื่องอนามัยเจริญพันธุ์ จำนวนบุตรและการเว้นระยะห่างของการมีบุตร
- การตัดสินใจอย่างเป็นอิสระในเรื่องที่เกี่ยวกับการแต่งงาน และครอบครัว
- การเข้าถึงข้อมูลและการให้การศึกษาเกี่ยวกับวิธีการวางแผนครอบครัว
- การใช้บริการสุขภาพที่มีคุณภาพสูงสุดเท่าที่จะเป็นไปได้ และการปลอดภัยจากการปฏิบัติที่เป็นภัยคุกคามสุขภาพ
- การเข้าถึงบริการสุขภาพพื้นฐานที่มีในท้องถิ่น เป็นบริการ

ที่มีความปลอดภัย มีประสิทธิภาพ สามารถหาซื้อได้ และเป็นที่ยอมรับ

- การไม่ถูกปฏิบัติด้วยการทรมานและทารุณกรรม อย่างโหดร้ายไร้มนุษยธรรมหรือหยามเกียรติ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการกระทำต่ออวัยวะสืบพันธุ์
- ห้ามการกระทำรุนแรงทุกรูปแบบรวมทั้งการขลิบอวัยวะเพศหญิง การบังคับแต่งงานก่อนวัยอันควร ความรุนแรงในบ้าน การทารุณกรรมทางเพศ

กฎหมายของสาธารณรัฐเซดกำหนดว่า บุคคลและคู่สามีภรรยา มีหน้าที่ดูแลความเป็นอยู่ที่ดีของบุคคลในปกครอง • ระบุว่าหน้าที่บังคับใช้กฎหมายเพื่อคุ้มครองสิทธิอนามัยเจริญพันธุ์เป็นความรับผิดชอบของรัฐ องค์กรส่วนท้องถิ่น และตัวแทนภาคประชาชน • และยังมีข้อกำหนดระเบียบเกี่ยวกับการทำงานของบุคลากรผู้ให้บริการอนามัยเจริญพันธุ์และแพทย์ด้วย

ในเรื่องของการบริการอนามัยเจริญพันธุ์ กฎหมายกำหนดให้ครอบคลุมบริการดังต่อไปนี้

- บริการทั้งหมดเกี่ยวกับการวางแผนครอบครัว รวมการบริการเชิงรุก การให้การศึกษ การทำวิจัย และการเผยแพร่วิธีคุมกำเนิด
- การดูแลสุขภาพระหว่างตั้งครรภ์ การคลอด และการดูแลหลังคลอด
- การป้องกันและการรักษาภาวะเป็นหมัน มีบุตรยาก และการไร้สมรรถภาพทางเพศ
- การป้องกันการทำแท้งและการรักษาภาวะแทรกซ้อนจากการทำแท้ง
- อาการผิดปกติในระบบสืบพันธุ์

- การป้องกันและรักษาโรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์และเอชไอวี/เอดส์

ในเรื่องการทำแท้งนั้น กฎหมายระบุอย่างชัดเจนว่าการทำแท้งไม่ใช่วิธีวางแผนครอบครัว แต่ยินยอมให้มีการทำแท้งโดยถูกกฎหมายเฉพาะในกรณีที่มีการตั้งครรภ์เป็นภัยคุกคามต่อสุขภาพหรือชีวิตของผู้หญิง และเมื่อมีการวินิจฉัยพบว่าตัวอ่อนมีความผิดปกติอย่างรุนแรง โดยต้องยื่นความจำนงต่อศาลและผ่านการเห็นชอบจากองค์กรของแพทย์ก่อน

นอกจากนี้ กฎหมายยังระบุรายละเอียดของการดูแลรักษาในกรณีที่ใช้เทคโนโลยีช่วยการเจริญพันธุ์ • ผู้ติดเชื้อเอชไอวี/เอดส์ มีสิทธิได้รับบริการสุขภาพพื้นฐานที่จำเป็นและการรักษาความลับ • และการจงใจแพร่เชื้อเอชไอวีผู้อื่นถือเป็นอาชญากรรมตามกฎหมายนี้

สาธารณรัฐมาลี (Republic of Mali)

รัฐบาลสาธารณรัฐมาลีลงมติรับรองกฎหมายอนามัยเจริญพันธุ์ (Law No. 02 - 44 on Reproductive Health) เมื่อวันที่ 24 มิถุนายน 2545

กฎหมายนี้ยกเอาคำนิยามในย่อหน้า 7.2 ของแผนปฏิบัติการ ICPD มาใช้ และมีการระบุถึงความต้องการด้านอนามัยเจริญพันธุ์ของกลุ่มต่างๆ เช่น ผู้หญิง เด็ก วัยรุ่น

เป้าหมายของการให้บริการอนามัยเจริญพันธุ์ตามที่เขียนไว้ในกฎหมายนี้ คือ เพื่อลดอัตราการตายและเจ็บป่วยของแม่และเด็ก และเพื่อส่งเสริมความเป็นอยู่ที่ดีของประชาชนทุกคน

กฎหมายนี้รับรองความเสมอภาคระหว่างหญิงและชายในเรื่องอนามัยเจริญพันธุ์ โดยระบุว่า บุคคลทุกคนมีสิทธิที่จะมีชีวิตทาง

เพศที่ปลอดภัยและรับผิดชอบ • หญิงและชายทุกคนมีสิทธิเท่าเทียมกันในการเข้าถึงข้อมูลและการเลือกวิธีการวางแผนครอบครัวของตนเอง • บุคคลและคู่สมรมีสิทธิเข้าถึงบริการอนามัยเจริญพันธุ์ที่มีคุณภาพสูงสุดเท่าที่สามารถเป็นไปได้ • หญิงตั้งครรภ์มีสิทธิได้รับการดูแลและระหว่างตั้งครรภ์และการคลอดที่เน้นการดูแลสุขภาพแม่และทารกแรกคลอด

กฎหมายระบุว่าองค์ประกอบของบริการอนามัยเจริญพันธุ์ ได้แก่

- บริการและกิจกรรมต่างๆเกี่ยวกับการวางแผนครอบครัว
- ข้อมูลและการให้การปรึกษาเกี่ยวกับเรื่องเพศและบทบาทการเป็นพ่อแม่อย่างมีความรับผิดชอบ
- การดูแลสุขภาพและความปลอดภัยระหว่างการตั้งครรภ์และการคลอด
- บริการที่ช่วยส่งเสริมให้ทารกแรกเกิดมีชีวิตอยู่รอด
- การป้องกันและการรักษาภาวะเป็นหมัน การมีบุตรยาก และการไร้สมรรถภาพทางเพศ
- การป้องกันการทำแท้งและการดูแลหลังการทำแท้ง
- การป้องกันและการรักษาอาการติดเชื้อในระบบสืบพันธุ์
- การรักษาภาวะผิดปกติของอวัยวะสืบพันธุ์
- การรักษาภาวะแทรกซ้อนจากการถูกขลิบอวัยวะเพศ
- บริการอนามัยเจริญพันธุ์สำหรับวัยรุ่นตอนปลายและวัยรุ่นหนุ่มสาว
- การป้องกันและการรักษาการติดเชื้อโรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์และเอชไอวี/เอดส์

นอกจากนี้ กฎหมายยังระบุว่าผู้ติดเชื้อเอชไอวีต้องได้รับการดูแลสุขภาพเฉพาะด้าน รวมทั้งเรียกร้องให้ผู้ติดเชื้อเปิดเผยตัวตนคู่

และร่วมป้องกันการแพร่เชื้อโดยกำหนดให้ผู้จูงใจแพร่เชื้อเอชไอวีให้ผู้อื่นต้องได้รับโทษทางอาญา

ในเรื่องการคุมกำเนิด กฎหมายระบุวิธีการผลิต นำเข้า จำหน่าย และโฆษณาวิธีการคุมกำเนิดที่ได้รับการอนุญาตแล้ว และกำหนดโทษสำหรับการจำหน่ายและส่งเสริมวิธีคุมกำเนิดที่ยังไม่ได้รับการอนุญาต

ในเรื่องการทำแท้ง กฎหมายระบุว่า การทำแท้งถูกกฎหมายสามารถกระทำได้ในกรณีที่มีการตั้งครรภ์เป็นอันตรายต่อชีวิตของผู้หญิง หรือในกรณีที่ถูกข่มขืนเท่านั้น การทำแท้งด้วยเหตุผลอื่นนอกเหนือจากนี้ถือว่าผิดกฎหมายทั้งสิ้น

ในเรื่องการทำหมัน กฎหมายอนุญาตให้บุคคลสมัครใจเข้ารับการทำหมันได้ แต่ถ้าเป็นคนที่แต่งงานแล้วและไม่มีเหตุผลทางการแพทย์ที่ต้องทำหมัน ก็จะต้องได้รับการยินยอมจากคู่สมรสก่อนที่แพทย์จะสามารถทำหมันให้ ถ้าแพทย์ทำหมันให้บุคคลโดยไม่ได้รับความยินยอมจากคู่สมรสก่อน แพทย์คนนั้นจะถูกลงโทษทางอาญา และอาจถูกริบใบอนุญาตประกอบวิชาชีพ

ประเทศไทย

คณะกรรมการการสาธารณสุข สภาผู้แทนราษฎร ได้ตั้งคณะอนุกรรมการพิจารณาศึกษาเรื่องอนามัยเจริญพันธุ์ ขึ้นเมื่อเดือนพฤศจิกายน พ.ศ. 2544 เพื่อศึกษาและรวบรวมสภาพปัญหาสุขภาพทางเพศและอนามัยเจริญพันธุ์

ต่อมาในเดือนพฤศจิกายน 2546 คณะกรรมการการสาธารณสุข สภาผู้แทนราษฎร มีมติตั้งคณะอนุกรรมการพิจารณายกร่างกฎหมายอนามัยเจริญพันธุ์ ดำเนินการพัฒนาร่างกฎหมายให้เสร็จสมบูรณ์ เพื่อเป็นหลักประกันว่าประชาชนทุกเพศทุกวัยจะได้รับการคุ้มครองสิทธิต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับอนามัยเจริญพันธุ์ อันนำมาซึ่ง

ความเป็นอยู่ที่ดีของการดำเนินชีวิต

หลังจากนั้นในเดือนมิถุนายน 2547 คณะอนุกรรมการพิจารณาการร่างกฎหมายอนามัยเจริญพันธุ์ ได้มีมติแต่งตั้งผู้เชี่ยวชาญในสาขาต่างๆที่เกี่ยวข้องกับอนามัยเจริญพันธุ์ เป็นคณะทำงาน เรียกว่า “คณะทำงานยกร่างสาระสำคัญของกฎหมายอนามัยเจริญพันธุ์” ประกอบด้วยผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 53 ท่าน

จากการทำงานของคณะทำงานยกร่างฯ สรุปสาระสำคัญของร่างพระราชบัญญัติคุ้มครองอนามัยเจริญพันธุ์* มีทั้งหมด 9 หมวด ประกอบด้วย

หลักการและเหตุผล เป็นกฎหมายที่กำหนดหลักการ ทิศทาง เครื่องมือและเงื่อนไขสำคัญของ การคุ้มครองระบบสุขภาพทางเพศ และอนามัยเจริญพันธุ์ที่รัฐต้องจัดการให้สอดคล้องกับสภาพปัญหาที่เกิดขึ้น

หมวดที่ 1 บททั่วไป ส่วนที่ 1 เป็นนิยามของคำต่างๆ ที่กล่าวถึงในร่างพระราชบัญญัตินี้ ส่วนที่ 2 กล่าวถึงสิทธิของประชาชน ในฐานะผู้รับบริการสุขภาพ ตลอดจนสิ่งที่รัฐต้องให้การสนับสนุน เพื่อประโยชน์ของผู้รับบริการ ส่วนที่ 3 กล่าวถึงโครงสร้างและอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการอนามัยเจริญพันธุ์

หมวดที่ 2 ข้อมูลข่าวสารด้านอนามัยเจริญพันธุ์และเพศศึกษา กล่าวถึงสิทธิที่จะได้รับข้อมูลข่าวสารที่เหมาะสมตลอดชีวิต หน้าที่ของรัฐในการส่งเสริม สนับสนุนเพื่อให้เกิดการเรียนรู้ ที่ครอบคลุม ทั้งสิทธิทางเพศ เพศภาวะและ ความสัมพันธ์อันดีระหว่างเพศ

หมวดที่ 3 สุขภาพทางเพศ กล่าวถึงบริการต่างๆ ด้านสุขภาพทางเพศที่รัฐต้องจัดทำให้ประชาชนเข้าถึงบริการได้สะดวก

---

* โปรดอ่านฉบับสมบูรณ์ได้ในภาคผนวกของหนังสือเล่มนี้

และเหมาะสมตามความหลากหลายของกลุ่มผู้รับบริการ รวมไปถึง การพัฒนาทักษะผู้ให้บริการ และมาตรการป้องกันปัญหาความรุนแรง ทางเพศ

หมวดที่ 4 การวางแผนครอบครัว กล่าวถึงการจัดบริการ ด้านการวางแผนครอบครัว การให้ข้อมูลข่าวสาร การให้คำปรึกษา โดยตระหนักถึงความสมัครใจและการมีส่วนร่วมของกลุ่มที่มีวัฒนธรรม ความเชื่อที่หลากหลาย

หมวดที่ 5 การตั้งครรภ์และการคลอด กล่าวถึง การที่รัฐ ต้องมีมาตรการส่งเสริม จัดบริการ ดูแล พื้นฟูสุขภาพร่างกายและ จิตใจที่เหมาะสมกับเรื่องการตั้งครรภ์และการคลอด รวมถึงการคุ้มครอง สิทธิหญิงที่ตั้งท้องเมื่อไม่พร้อมในการเข้าถึงการยุติการตั้งครรภ์ หญิงตั้งครรภ์ที่ติดเชื้อเอชไอวี การคุ้มครองหญิงที่ไม่อยู่ในภาวะที่ไม่ สามารถเลี้ยงดูบุตรได้ หญิงตั้งครรภ์ที่ถูกควบคุมในเรือนจำ

หมวดที่ 6 ครอบครัวและการเลี้ยงดูบุตร กล่าวถึง การที่ รัฐต้องมีมาตรการส่งเสริมคุ้มครองเด็ก และสร้างความเข้มแข็งกับ ครอบครัว การคุ้มครองบุคคลในครอบครัวที่ถูกกระทำรุนแรง การให้ ข้อมูล คำปรึกษา เกี่ยวกับเพศศึกษา อนามัยเจริญพันธุ์ การครองเรือน และเลี้ยงดูบุตรที่ส่งเสริมเรื่องความเสมอภาคทางเพศในด้านต่างๆ

หมวดที่ 7 สุขภาพวัยทองและผู้สูงอายุ กล่าวถึงบริการที่ รัฐต้องจัดให้มี ทั้งด้านข้อมูลข่าวสาร บุคลากรที่มีคุณภาพ สถานที่ ให้บริการ ที่ตระหนักถึงความต้องการและความจำเป็นในการบำบัด รักษาแต่ละคนตามความสมัครใจ อย่างเสมอภาคและไม่เลือกปฏิบัติ

หมวดที่ 8 เทคโนโลยีช่วยการเจริญพันธุ์ กล่าวถึงการ จัด ให้มีบริการให้คำปรึกษาแก่ผู้มีบุตรยากอย่างเหมาะสมในสถานพยาบาล ของรัฐ การให้บริการช่วยให้มีบุตรที่ต้องเป็นไปตามกฎหมายว่าด้วย วิชาชีพเวชกรรม และการคุ้มครองผู้ร่วมเข้าโครงการวิจัยหรือทดลอง

เกี่ยวกับอนามัยเจริญพันธุ์

หมวดที่ 9 กองทุนอนามัยเจริญพันธุ์ กล่าวถึง โครงสร้าง และอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการกองทุนอนามัยเจริญพันธุ์ในการส่งเสริมการให้บริการอนามัยเจริญพันธุ์ที่มีคุณภาพ รวมถึงในเรื่อง การช่วยเหลือขจัดเซຍเบื้องต้นตามคำสั่งศาลแก่ผู้ได้รับผลกระทบจากการรับบริการ

รายงานสรุปจากการสัมมนา

“อนาคตการดำเนินงานด้านกฎหมายและ นโยบายที่ส่งผลต่อสิทธิและสุขภาพผู้หญิง”

จัดโดย

คณะอนุกรรมการด้านส่งเสริมโอกาสและความเสมอภาค

ในคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ

มูลนิธิสร้างความสำเร็จเรื่องสุขภาพผู้หญิง

และศูนย์คุ้มครองสิทธิอนามัยเจริญพันธุ์

วันที่ 16 ธันวาคม 2548

ณ ห้องประชุม 101 สำนักงานคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ

ศาสตราจารย์เสนาห์ จามริก ประธานกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติกล่าวเปิดการสัมมนา และแสดงความยินดีที่มีการนำผลงานวิจัยเกี่ยวกับกฎหมายและนโยบายที่ส่งผลต่อสิทธิและสุขภาพผู้หญิงมาใช้เป็นฐานในการทำงาน และยังได้เพิ่มเติมมุมมองว่า นอกจากมิติสิทธิของปัจเจกบุคคลแล้ว สิทธิมนุษยชนยังมีมิติความรับผิดชอบและจริยธรรม (Ethics of Care) ซึ่งประกอบไปด้วยจริยธรรมในการปกป้องรักษา และสิทธิที่จะปกป้องตัวเอง สิทธิอนามัยเจริญพันธุ์จึงไม่ใช่เพียงเรื่องของสุขภาพหรือโอกาสเฉพาะของผู้หญิง แต่หมายรวมถึงอนาคตของบุคคลและสังคมด้วย

นางสาวณัยนา สุภาพงษ์ กรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ และประธานคณะอนุกรรมการด้านส่งเสริมโอกาสและความเสมอภาค กล่าวถึงที่มาและวัตถุประสงค์ของการสัมมนาว่า ที่ผ่านมากฎหมาย

มักถูกพูดถึงในแง่ลบที่ห่างไกลจากประสบการณ์ของผู้หญิง ทั้ง ๆ ที่ ในความเป็นจริงแล้วกฎหมายส่งผลต่อชีวิตของผู้หญิงเป็นอย่างมาก โดยเฉพาะด้านสุขภาพอนามัยเจริญพันธุ์ ซึ่งเป็นเรื่องใหม่ในสังคมไทย ที่ยังมีการพูดถึงไม่มากนัก คณะอนุกรรมการด้านส่งเสริมโอกาสและความเสมอภาคในคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ (กสม.) จึงได้ทำงานร่วมกับมูลนิธิสร้างความรู้เข้าใจเรื่องสุขภาพผู้หญิง (สคส.) โดย สคส. ดำเนินโครงการวิจัยในประเด็นกฎหมายและนโยบายกับสุขภาพอนามัยเจริญพันธุ์ของผู้หญิง เพื่อจะนำผลมาใช้ในการพิจารณาปรับปรุงนโยบายให้คุ้มครองและส่งเสริมสุขภาพอนามัยเจริญพันธุ์ของผู้หญิง ซึ่งรายงานดังกล่าวเสร็จสมบูรณ์และพร้อมเผยแพร่ในการสัมมนานี้* และจะเป็นฐานข้อมูลของการหารือว่าควรดำเนินการด้านกฎหมายและนโยบายที่ส่งผลต่อสิทธิและสุขภาพของผู้หญิงอย่างไรในอนาคตด้วย

ที่ประชุมซึ่งประกอบด้วยกรรมการสิทธิมนุษยชน นักการเมือง เจ้าหน้าที่จากหน่วยงานภาครัฐและเอกชนที่เกี่ยวข้อง นักวิชาการ และผู้แทนจากองค์กรระหว่างประเทศต่างๆ จำนวนกว่า 60 คน ได้รับฟังผลการศึกษาร่วมและร่วมแสดงความคิดเห็น มีข้อเสนอแนะต่อการดำเนินการในอนาคตดังนี้

1. ควรต้องนำร่างพระราชบัญญัติคุ้มครองอนามัยเจริญพันธุ์ มาดำเนินการทางสังคมให้มากขึ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่ง การนำสาระในร่างกฎหมายมาทำความเข้าใจกับมวลชน เพื่อสนับสนุนรัฐบาลและสภาผู้แทนราษฎรให้ออกกฎหมาย นอกจากนี้ รัฐบาลควรมีนโยบายรองรับกฎหมายในเรื่องการสนับสนุนด้านงบประมาณ ซึ่งสำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.) น่าจะดูแลการคุ้มครองอนามัยเจริญพันธุ์ได้ เพราะเป็นการคุ้มครองสุขภาพทั้งหญิง ชาย และเด็ก

---

* วันที่ 16 ธันวาคม 2548

รศ.ดร.กฤตยา อาชวนิจกุล (รองผู้อำนวยการ
สถาบันวิจัยประชากรและสังคม มหาวิทยาลัยมหิดล)
วินเซนต์ เอ็ม เอบริโก (Vincent M. Abrigo)
(Institute for Social Studies and Action—ISSA)
แพทย์หญิงมาลินี สุขเวชกรกิจ
(สมาชิกวุฒิสภาจังหวัดนครสวรรค์)
แพทย์หญิงเพ็ญศรี พิชัยสนธิ
(ประธานมูลนิธิสร้างความรู้เรื่องสุขภาพผู้หญิง)
อาจารย์วิรัตน์ ใคว์สุรัตน์
(รองหัวหน้าพรรคชาติไทย)

2. ควรส่งเสริมให้ผู้หญิงรู้เท่าทันกฎหมาย วัฒนธรรม ประเพณี
ในสังคม ที่อบรมบ่มเพาะให้ผู้หญิงกลายเป็นผู้ไม่มีความรู้ความเข้าใจ
เกี่ยวกับสุขภาพอนามัยเจริญพันธุ์ของตัวเอง และมีความรู้สึกรู้ว่าต้อง
ปกปิดไว้และอับอายหากถูกเปิดเผย

3. ปัจเจกบุคคลและองค์กรที่เกี่ยวข้องซึ่งได้รับผลกระทบจาก
กฎหมายและนโยบายที่มีอยู่ต่อระดมพลังในการเปลี่ยนแปลงกฎหมาย

ศ.เสนห์ จามริก (ประธานกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ),
ดร.คุณหญิงอัมพร มีสุข (กรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ),
อาจารย์วิรัชศักดิ์ ไคว่สุรัตน์ (รองหัวหน้าพรรคชาติไทย),
ผศ.จรัล ดิษฐาอภิชัย (กรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ)
ร่วมแลกเปลี่ยนข้อคิดเห็น ว่างฯ พรบ.อนามัยเจริญพันธุ์

รศ.ดร.กฤตยา อาชวนิจกุล
(รองผู้อำนวยการ
สถาบันวิจัยประชากรและ
สังคม มหาวิทยาลัยมหิดล)

นัยนา สุภาพิ่ง (กรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ)
รศ.วิระดา สมสวัสดิ์ (ผู้อำนวยการศูนย์สตรีศึกษา มหาวิทยาลัยเชียงใหม่)
มาลีรัตน์ แก้วก่า (สมาชิกวุฒิสภาจังหวัดสกลนคร)

และนโยบายที่กระทบต่อสิทธิและสุขภาพผู้หญิงเหล่านี้ โดยนำกฎหมาย
และนโยบายเหล่านี้มาอภิปรายและเสนอให้มีการแก้ไข รวมทั้งต้อง
หันมามองชุมชนและสร้างความเข้มแข็งให้ผู้หญิงด้วย

4. ควรนำทฤษฎี No Fault Compensation มาใช้ในร่าง
พระราชบัญญัติคุ้มครองอนามัยเจริญพันธุ์ซึ่งเป็นการขจัดใช้ความเสียหาย

ณัฐยา บุญภักดี

(ผู้ประสานงาน มูลนิธิสร้างความสำเร็จเรื่องสุขภาพผู้หญิง)

โดยไม่ปรากฏความผิดมาใช้เสียวก่อนในเบื้องต้น

5. ควรแก้ไขกฎหมายอาญามาตรา 276 ที่ยอมให้สามีข่มขืนภรรยา และมาตรา 277 วรรค 4 ที่อนุญาตให้ผู้ชายที่ร่วมหลับนอนกับเด็กที่อายุต่ำกว่าที่กฎหมายกำหนดพันผิดหากผู้ชายยินยอมสมรสด้วย และแม่ของเด็กอนุญาต ซึ่งจะกลายเป็นการข่มขืนตลอดชีวิต ถือเป็นช่องโหว่ของกฎหมายอย่างมาก

6. ควรสร้างฐานมวลชน/กลุ่มประชาสังคมที่เข้มแข็งเพื่อสนับสนุนการทำงานของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร และสมาชิกวุฒิสภา ในการผลักดันฝ่ายบริหารและกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิของคณะกรรมการสตรีและสถาบันครอบครัว

7. ควรมีการรณรงค์เพื่อให้เกิด “งบประมาณที่อยู่บนพื้นฐานของเพศภาวะ” (Gender Budget) โดยการแบ่งสรรงบประมาณ อาจ

นำมาจากภาชีธุรกิจบางประเภท โดยระบุว่าต้องนำกีเปอร์เซ็นต์ของ
ภาชีเหล่านี้ไปใช้เป็นกองทุนเพื่อการคุ้มครองป้องกันการละเมิด
ต่อผู้หญิง

8. ควรมีหน่วยงานกลางที่ทำหน้าที่ดูแลเรื่องผู้หญิงโดยเฉพาะ
ส่วนคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติและองค์กรพัฒนาเอกชน
อื่น ๆ ควรหันมาสนใจประเด็นผู้หญิงมากขึ้น

9. สำนักงานกิจการสตรีและสถาบันครอบครัว (สค.) กระทรวง
การพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ (พม.) ควรเป็นอิสระจาก
รัฐบาลและการเมือง และมีนักวิชาการ ผู้เชี่ยวชาญ องค์กรพัฒนา
เอกชนมาให้ข้อมูล ความรู้ และทำงานเชื่อมโยงกับกลไกต่างประเทศ

10. ควรมีหน่วยงานด้านความเสมอภาคหญิงชายในกระทรวง
ต่าง ๆ ให้ครบทุกกระทรวง และประสานงานกับสำนักงานกิจการสตรี
และสถาบันครอบครัว (สค.) อย่างใกล้ชิด รวมทั้งประสานกับองค์กร
พัฒนาเอกชนด้านผู้หญิง คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ และ
องค์กรพัฒนาเอกชนทั่วไป

บันทึกหลักการและเหตุผลประกอบร่าง พระราชบัญญัติคุ้มครองอนามัยเจริญพันธุ์

พ.ศ.....

หลักการ

ให้มีกฎหมายว่าด้วยการคุ้มครองอนามัยเจริญพันธุ์

เหตุผล

โดยที่ผ่านมา ปัญหาด้านอนามัยเจริญพันธุ์ได้ทวีความรุนแรงมากขึ้น ทั้งการแพร่ระบาดของโรคเอดส์ การติดเชื้อทางเพศสัมพันธ์ต่าง ๆ มะเร็งของระบบอวัยวะสืบพันธุ์ อนามัยวัยรุ่น การมีเพศสัมพันธ์ที่ไม่ปลอดภัย การล่วงละเมิดทางเพศ การตั้งครรภ์ที่ไม่พร้อม การทำแท้งที่ไม่ปลอดภัย การทอดทิ้งหรือการทำร้ายทารก และปัญหาสุขภาพในวัยทองและสูงอายุ ปัญหาเหล่านี้เป็นปัญหาทางสาธารณสุขที่มีความเชื่อมโยงกับมิติทางเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม นอกจากนี้ ยังเกี่ยวพันกับการให้การคุ้มครองสิทธิอนามัยเจริญพันธุ์ของประชาชน ซึ่งปัจจุบันยังไม่มีมาตรการเชิงกฎหมายที่คุ้มครองสิทธิดังกล่าว และเพื่อให้สอดคล้องกับ 1.) รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540 ซึ่งบัญญัติให้สิทธิและเสรีภาพแก่บุคคลในด้านสุขภาพให้ได้รับการบริการสาธารณสุข ที่ได้มาตรฐานทั่วถึงและมีประสิทธิภาพ โดยให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและเอกชนมีส่วนร่วม 2.) พระราชบัญญัติสุขภาพแห่งชาติ พ.ศ..... ซึ่งบัญญัติให้มีการคุ้มครองสุขภาพทางเพศและสุขภาพของระบบเจริญพันธุ์อย่างสอดคล้องเหมาะสมกับความต้องการตลอดช่วงชีวิต

ของบุคคล

ดังนั้น จึงควรมีธรรมนูญด้านอนามัยเจริญพันธุ์ เพื่อกำหนด
หลักการ ทิศทาง มาตรการ เครื่องมือ และเงื่อนไขสำคัญ ๆ ของ
ระบบสุขภาพที่สามารถจัดการกับปัญหาอนามัยเจริญพันธุ์ได้อย่าง
เหมาะสม สอดคล้องกับสภาพปัญหาที่เปลี่ยนแปลงไปตลอดเวลา
จึงจำเป็นต้องตราพระราชบัญญัตินี้

ร่าง
พระราชบัญญัติคุ้มครองอนามัยเจริญพันธุ์

พ.ศ.....

ภูมิพลอดุลยเดช ป.ร.

ให้ไว้ ณ วันที่ .....เดือน.....พ.ศ.....

เป็นปีที่ ..... ในรัชกาลปัจจุบัน

พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช มีพระบรมราชโองการโปรดเกล้าฯ ให้ประกาศว่า

โดยที่เป็นการสมควรให้มีกฎหมายว่าด้วยการคุ้มครองอนามัยเจริญพันธุ์

พระราชบัญญัตินี้มีบทบัญญัติบางประการเกี่ยวกับการจำกัดสิทธิและเสรีภาพของบุคคล ซึ่งมาตรา 29 ประกอบกับมาตรา 34 มาตรา 37 และมาตรา 59 ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย บัญญัติให้กระทำได้โดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมาย

จึงทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ตราพระราชบัญญัติขึ้นไว้โดยคำแนะนำและยินยอมของรัฐสภา ดังต่อไปนี้

มาตรา 1 พระราชบัญญัตินี้เรียกว่า “พระราชบัญญัติคุ้มครองอนามัยเจริญพันธุ์ พ.ศ....”

มาตรา 2 พระราชบัญญัตินี้ให้ใช้บังคับเมื่อพ้นกำหนดหนึ่งร้อยแปดสิบวันนับตั้งแต่วันประกาศในราชกิจจานุเบกษาเป็นต้นไป

หมวด 1

ส่วนที่ 1

บททั่วไป

มาตรา 3 ในพระราชบัญญัตินี้

“คณะกรรมการ” หมายความว่า คณะกรรมการอนามัยเจริญพันธุ์แห่งชาติ

“กองทุน” หมายความว่า กองทุนเพื่อคุ้มครองอนามัยเจริญพันธุ์

“อนามัยเจริญพันธุ์” หมายความว่า สภาวะความสมบูรณ์แข็งแรงของร่างกายและจิตใจของบุคคลที่เป็นผลสัมฤทธิ์อันเกิดจากกระบวนการและหน้าที่ของการเจริญพันธุ์ที่สมบูรณ์ตลอดช่วงชีวิต

“เพศภาวะ” (Gender) หมายความว่า ความเป็นหญิงชายที่ถูกกำหนดโดยปัจจัยแวดล้อมทางสังคมวัฒนธรรมในช่วงเวลาหนึ่ง ๆ

“วิถีชีวิตทางเพศ / เพศวิถี” (Sexuality) หมายความว่า การประพฤติปฏิบัติหรือการมีปฏิสัมพันธ์เกี่ยวกับเรื่องเพศในตลอดช่วงชีวิตของบุคคล

“สิทธิทางเพศ” หมายความว่า ความเสมอภาคและความเป็นอิสระในการเลือกวิถีชีวิตทางเพศและอนามัยเจริญพันธุ์แห่งตน โดยปราศจากความรุนแรงหรือถูกเลือกปฏิบัติ แครพคักดีศรีซึ่งกันและกันรวมทั้งรับผิดชอบร่วมกันเกี่ยวกับพฤติกรรมทางเพศและผลที่ตามมา

“สุขภาพทางเพศ” หมายความว่า สภาวะความสมบูรณ์แข็งแรงของร่างกายและจิตใจของบุคคลที่เป็นผลสัมฤทธิ์อันเกิดจากสิทธิทางเพศ

“ความรุนแรงทางเพศ” หมายความว่า การกระทำใด ๆ เกี่ยวกับเพศ วิถีชีวิตทางเพศจนเป็นเหตุให้เกิดอันตรายแก่ร่างกายจิตใจ ชื่อเสียง

เกียรติคุณ รวมถึงการกีดกันทางเพศ ทางสังคม การดูหมิ่นเหยียดหยาม หรือการเลือกปฏิบัติอันไม่เป็นธรรม

“เพศศึกษา” หมายความว่า กระบวนการเรียนรู้ทุกช่วงวัย ทั้งชายและหญิงเกี่ยวกับทัศนคติ ความรู้และพฤติกรรมที่เหมาะสมเกี่ยวกับเรื่องเพศ เพื่อก่อให้เกิดความรับผิดชอบและความสัมพันธ์อันดีระหว่างเพศ

“การวางแผนครอบครัว” หมายความว่า การวางแผนเตรียมตัวก่อนการสมรสและ / หรือการที่คู่สมรสตัดสินใจร่วมกันในการมีบุตร จำนวนบุตร ความถี่หรือห่างในการมีบุตรตลอดจนความสามารถในการอบรมเลี้ยงดูบุตรให้เจริญเติบโตและมีพัฒนาการทั้งด้านร่างกาย จิตใจ และสังคม

“การคุมกำเนิด” หมายความว่า การป้องกันการปฏิสนธิระหว่างเชื้ออสุจิของชายและไข่ของหญิง หรือป้องกันการฝังตัวอ่อนในโพรงมดลูก

“วัยทอง” หมายความว่า บุคคลที่เริ่มเข้าสู่วัยที่ระดับฮอร์โมนทางเพศเริ่มลดลงยังผลให้เกิดความเปลี่ยนแปลงทางร่างกายและอารมณ์จิตใจจำเป็นต้องให้การบำบัดรักษาและดูแลเป็นพิเศษ

“วัยสูงอายุ” หมายความว่า บุคคลมีอายุ 60 ปีขึ้นไป

“คู่สมรส” หมายความว่า บุคคลที่เป็นสามีภริยากันไม่ว่าจะจดทะเบียนสมรสหรือไม่

“ครอบครัว” หมายความว่า บุคคลที่อยู่กินด้วยกันฉันท์สามีภรรยาไม่ว่าจะมีบุตรหรือไม่ และจดทะเบียนสมรสหรือไม่ หรือบุคคลที่มีความเกี่ยวพันทางเครือญาติอาศัยอยู่ในครัวเรือนเดียวกันและให้หมายรวมถึงชายหรือหญิงที่เลี้ยงดูบุตรเพียงลำพังตนเอง

“เทคโนโลยีช่วยการเจริญพันธุ์” หมายความว่า การปฏิสนธิโดยอาศัยเทคโนโลยีช่วยการเจริญพันธุ์ทางการแพทย์อันมิใช่การ

ปฏิสนธิที่เกิดจากการร่วมประเวณีตามธรรมชาติ

“การยุติการตั้งครรภ์” หมายความว่า การทำให้การตั้งครรภ์
สิ้นสุดลง

“ผู้ให้คำปรึกษา” หมายความว่า ผู้ให้คำปรึกษาด้านอนามัย
เจริญพันธุ์

“ผู้ให้บริการอนามัยเจริญพันธุ์และสุขภาพทางเพศ” หมายความว่า
บุคลากรทางการแพทย์ รวมถึงนักจิตวิทยาและนักสังคมสงเคราะห์
ที่ให้บริการบำบัดรักษา และ / หรือให้คำปรึกษาด้านอนามัยเจริญพันธุ์

“ผู้เยาว์” หมายความว่า บุคคลที่มีอายุไม่ครบ 10 ปีบริบูรณ์

“วัยรุ่น” หมายความว่า บุคคลที่มีอายุ 10 ปีบริบูรณ์จนถึง
อายุไม่ครบ 20 ปีบริบูรณ์

มาตรา 4 ให้นายกรัฐมนตรีรักษาการตามพระราชบัญญัตินี้
และให้มีอำนาจออกกฎกระทรวงหรือประกาศสำนักนายกรัฐมนตรี
เพื่อปฏิบัติตามพระราชบัญญัตินี้

กฎกระทรวงหรือประกาศสำนักนายกรัฐมนตรีเมื่อประกาศ
ในราชกิจจานุเบกษาแล้วให้ใช้บังคับได้

ส่วนที่ 2

การคุ้มครองสิทธิและการให้บริการด้านอนามัยเจริญพันธุ์

มาตรา 5 บุคคลย่อมมีสิทธิเข้าถึงและได้รับบริการแบบผสม
ผสานทั้งการส่งเสริม ป้องกัน รักษา และฟื้นฟู ด้านสุขภาพทางเพศ
และอนามัยเจริญพันธุ์หรือเทคโนโลยีด้านอนามัยเจริญพันธุ์ หรือ
เทคโนโลยีช่วยการเจริญพันธุ์ โดยปราศจากการบังคับหรือเลือก
ปฏิบัติไม่ว่าด้วยเหตุ ถิ่นกำเนิด เชื้อชาติ ภาษา เพศ อายุ สุขภาพ
ทางร่างกายและจิตใจ สถานะบุคคล สถานะทางเศรษฐกิจ หรือสังคม

ความเชื่อทางศาสนา การศึกษา อบรม หรือวัฒนธรรมของผู้รับบริการ
ทั้งนี้ โดยเคารพศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์อย่างเสมอภาค

มาตรา 6 รัฐต้องส่งเสริมและสนับสนุนให้หน่วยงานหรือ
องค์การภาครัฐและเอกชนให้บริการด้านอนามัยเจริญพันธุ์อย่างทั่วถึง
มีคุณภาพและได้มาตรฐาน โดยคำนึงถึงประโยชน์สูงสุดของผู้รับบริการ
เป็นสำคัญ

มาตรา 7 ผู้ให้บริการด้านสุขภาพและอนามัยเจริญพันธุ์
พึงปฏิบัติและตระหนักในสิ่งต่อไปนี้

(1) ให้ข้อมูลอย่างเพียงพอแก่ผู้รับบริการถึงวิธีการและขั้นตอน
การบริการหรือการบำบัดรักษา ด้านสุขภาพและอนามัยเจริญพันธุ์
ตลอดจนผลกระทบที่อาจเกิดขึ้น

(2) ต้องให้ผู้รับบริการมีทางเลือกและตัดสินใจอย่างอิสระ
ปราศจากการชักจูงโน้มน้าว

(3) ต้องได้รับความยินยอมจากผู้รับบริการ ในกรณีที่ผู้รับบริการ
เป็นผู้เยาว์จำต้องได้รับความยินยอมจากผู้แทนโดยชอบธรรม เว้นแต่
เป็นเหตุเร่งด่วนหรือฉุกเฉินอย่างยิ่ง

(4) ผู้ให้บริการพึงตระหนักถึงเพศภาวะและความเป็นส่วนตัว
ไม่ก่อให้เกิดความรู้สึกอับอาย

(5) ข้อมูลส่วนตัวหรือประวัติการบำบัดรักษา ด้านสุขภาพและ
อนามัยเจริญพันธุ์ของผู้รับบริการต้องเก็บเป็นความลับ

ส่วนที่ 3

คณะกรรมการอนามัยเจริญพันธุ์

มาตรา 8 ให้มีคณะกรรมการอนามัยเจริญพันธุ์แห่งชาติ
ประกอบด้วย นายกรัฐมนตรีเป็นประธานกรรมการ รัฐมนตรีว่าการ

กระทรวงสาธารณสุขเป็นรองประธานกรรมการ ปลัดกระทรวงสาธารณสุข ปลัดกระทรวงศึกษาธิการ ปลัดกระทรวงวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ปลัดกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ ปลัดกระทรวงแรงงาน นายกแพทยสภา ผู้แทนสำนักงานคณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภค เลขาธิการสภาพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ประธานราชวิทยาลัยสูตินารีแพทย์แห่งประเทศไทย ประธานราชวิทยาลัยจิตแพทย์แห่งประเทศไทย นายกสภาการพยาบาล เป็นกรรมการโดยตำแหน่ง กับกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิซึ่ง นายกรัฐมนตรีแต่งตั้ง ดังต่อไปนี้

(1) ผู้ประกอบวิชาชีพเวชกรรมตามคำแนะนำของแพทยสภา จำนวนสามคน และผู้ประกอบวิชาชีพโดยคำแนะนำของสภาวิชาชีพที่เกี่ยวข้องกับเรื่องอนามัยเจริญพันธุ์ ซึ่งจัดตั้งขึ้นตามกฎหมายเพื่อควบคุมการประกอบวิชาชีพนั้นสภาละหนึ่งคน

(2) นักกฎหมาย นักสังคมสงเคราะห์ และนักการศึกษาโดยผ่านคณะกรรมการสรรหาสาขาละ 3 คน

(3) ผู้แทนองค์กรพัฒนาเอกชนโดยผ่านคณะกรรมการสรรหา จำนวน 3 คน

ให้อธิบดีกรมอนามัยเป็นกรรมการและเลขานุการ

กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิตามวรรคหนึ่ง ต้องเป็นเพศใดเพศหนึ่ง ไม่น้อยกว่า 1 ใน 3

มาตรา 9 กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิตาม มาตรา 8 อยู่ในตำแหน่งคราวละสามปี กรรมการซึ่งพ้นจากตำแหน่งตามวาระอาจได้รับแต่งตั้งอีกได้แต่ไม่เกินกว่าสองวาระติดต่อกัน

ในกรณีที่กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิดำรงตำแหน่งครบวาระแล้วแต่ยังมีได้มีการแต่งตั้งกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิขึ้นใหม่ ให้กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิที่พ้นจากตำแหน่งตามวาระปฏิบัติหน้าที่ไปพลางก่อน

มาตรา 10 นอกจากการพ้นจากตำแหน่งตามวาระตาม มาตรา 9 วรรคหนึ่ง กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิตาม มาตรา 8 พ้นจากตำแหน่งเมื่อ

- (1) ตาย
- (2) ลาออก
- (3) เป็นบุคคลล้มละลาย
- (4) เป็นคนไร้ความสามารถหรือศาลสั่งให้เป็นคนเสมือนไร้

ความสามารถ

(5) พ้นจากการเป็นผู้ประกอบวิชาชีพเวชกรรม ผู้ประกอบโรคศิลปะ ผู้ประกอบวิชาชีพ

(6) ถูกให้ออก ปลดออกหรือไล่ออกจากราชการในกรณี กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิเป็นเจ้าพนักงานของรัฐ

(7) ขาดการประชุมติดต่อกันสามครั้งโดยไม่มีเหตุอันสมควร

(8) ได้รับโทษจำคุกโดยคำพิพากษาถึงที่สุดให้จำคุก เว้นแต่เป็นโทษสำหรับความผิดที่ได้กระทำโดยประมาทหรือความผิดลหุโทษ

ในกรณีที่กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิพ้นจากตำแหน่งก่อนครบวาระ ให้นายกรัฐมนตรีแต่งตั้งบุคคลซึ่งมี คุณสมบัติและภายใต้เงื่อนไข มาตรา 8 (1) หรือ (2) แล้วแต่กรณี เป็นกรรมการแทนและให้ กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิซึ่งได้รับแต่งตั้งแทนอยู่ในตำแหน่งเท่ากับวาระที่เหลืออยู่ของกรรมการซึ่งตนแทน แต่ถ้าวาระการดำรงตำแหน่งของกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิเหลือไม่ถึงเก้าสิบวันจะไม่แต่งตั้งแทนก็ได้

มาตรา 11 ต้องจัดให้มีการประชุมคณะกรรมการอย่างน้อย ปีละ 2 ครั้ง การประชุมคณะกรรมการต้องมีกรรมการมาร่วมประชุม ไม่น้อยกว่ากึ่งหนึ่งของจำนวนกรรมการทั้งหมดจึงจะเป็นองค์ประชุม ถ้าประธานกรรมการไม่มาประชุมหรือไม่อยู่ในที่ประชุมให้ รองประธานกรรมการเป็นประธานในที่ประชุม หากรองประธาน

ไม่มาประชุมหรือไม่อาจปฏิบัติหน้าที่ได้ให้กรรมการซึ่งมาประชุมเลือก กรรมการ คนหนึ่งเป็นประธานในที่ประชุมครั้งนั้น

การวินิจฉัยชี้ขาดของที่ประชุมให้ถือเสียงข้างมาก กรรมการ คนหนึ่งให้มีเสียงหนึ่งในการลงคะแนน ถ้าคะแนนเสียงเท่ากันให้ประธาน ในที่ประชุมออกเสียงเพิ่มอีกเสียงหนึ่งเป็นเสียงชี้ขาด

มาตรา 12 คณะกรรมการมีอำนาจและหน้าที่ดังต่อไปนี้

(1) เสนอความเห็นต่อคณะรัฐมนตรีเกี่ยวกับนโยบาย แผนงาน งบประมาณ และมาตรการส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิด้านสุขภาพและ อนามัยเจริญพันธุ์แก่ประชาชน

(2) เสนอความเห็นต่อนายกรัฐมนตรีในการออกกฎกระทรวง ระเบียบ ประกาศ หรือมาตรฐานตามพระราชบัญญัตินี้หรือกฎหมาย อื่นที่ให้อำนาจไว้ เพื่อให้การส่งเสริม พัฒนาการและปกป้องคุ้มครอง สิทธิด้านสุขภาพและอนามัยเจริญพันธุ์แก่ประชาชนอย่างมีประสิทธิภาพ คุณภาพ และทั่วถึง

(3) ให้คำปรึกษาและพัฒนาแก่หน่วยงานหรือองค์การภาครัฐ และเอกชนที่ให้บริการด้านสุขภาพและอนามัยเจริญพันธุ์

(4) ดำเนินการอื่นใดที่เกี่ยวกับการคุ้มครองสิทธิด้านสุขภาพ และอนามัยเจริญพันธุ์ตามพระราชบัญญัตินี้หรือกฎหมายอื่นที่ให้อำนาจไว้

(5) ให้ความเห็นชอบแก่คณะกรรมการบริหารกองทุนในการออกกฎหรือระเบียบเกี่ยวกับการบริหารจัดการกองทุน

มาตรา 13 คณะกรรมการมีอำนาจแต่งตั้งคณะอนุกรรมการ หรือคณะทำงานแต่ละคณะไม่เกินกว่า 9 คน เพื่อให้ปฏิบัติตามที่ คณะกรรมการมอบหมาย

ให้นำบทบัญญัติ มาตรา 11 มาใช้บังคับกับการประชุมของ คณะอนุกรรมการหรือคณะทำงานโดยอนุโลม

ในการปฏิบัติหน้าที่ตามพระราชบัญญัตินี้ให้กรรมการ
อนุกรรมการและคณะทำงานเป็นเจ้าพนักงานตามประมวลกฎหมาย
อาญา

มาตรา 14 ให้รัฐมนตรีว่าการกระทรวงสาธารณสุขแต่งตั้ง
คณะกรรมการสรรหาผู้ทรงคุณวุฒิตาม มาตรา 8 (2) และ (3) หลักเกณฑ์
การประชุมของคณะกรรมการสรรหาให้นำมาตรา 11 มาใช้บังคับโดย
อนุโลม

ให้คณะกรรมการสรรหารีบดำเนินการสรรหาผู้ทรงคุณวุฒิ
ให้แล้วเสร็จภายในหกสิบวันนับแต่วันคำสั่งแต่งตั้งมีผล

หมวด 2

ข้อมูลข่าวสารอนามัยเจริญพันธุ์และเพศศึกษา

มาตรา 15 บุคคลย่อมมีสิทธิได้รับข้อมูลข่าวสารอย่างทั่วถึง
ในด้านอนามัยเจริญพันธุ์และเพศศึกษา ที่ถูกต้องเหมาะสมกับวิถีชีวิต
ทางเพศและวัยทั้งต้องสอดคล้องกับวัฒนธรรมประเพณีและความเชื่อ
แห่งตน

ข้อมูลข่าวสารด้านอนามัยเจริญพันธุ์หรือเพศศึกษาต้องไม่
เป็นการส่งเสริมหรือยั่วยุหรือขัดต่อศีลธรรมอันดีของประชาชน

มาตรา 16 รัฐต้องจัดให้มีการเรียนการสอนหรือเผยแพร่
ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับอนามัยเจริญพันธุ์และเพศศึกษาในสถาน
การศึกษาทั้งภาครัฐและเอกชนและสถาบันทางสังคมอย่างต่อเนื่อง
และเหมาะสมกับเพศ วัยและวัฒนธรรมของผู้เรียน

รัฐต้องส่งเสริมสนับสนุนให้มีการเรียนรู้และเผยแพร่ความรู้
ความเข้าใจด้านอนามัยเจริญพันธุ์และเพศศึกษาในครอบครัว ชุมชน
สถาบัน สถานประกอบการ และสังคมอย่างต่อเนื่องและเหมาะสม

กับเพศ วัย และวัฒนธรรมของผู้เรียน

มาตรา 17 รัฐต้องกำหนดมาตรการเชิงส่งเสริมและสร้างสรรค์ให้เกิดการผลิตสื่อที่มีคุณภาพสามารถสื่อสารข้อมูลอนามัยเจริญพันธุ์ และเพศศึกษาโดยครอบคลุมถึงสิทธิทางเพศ เพศภาวะ เพื่อก่อให้เกิดความรับผิดชอบและความสัมพันธ์อันดีระหว่างเพศ

สื่อที่นำออกเผยแพร่ต้องผ่านการคัดกรองเพื่อให้เหมาะสมกับกลุ่มผู้บริโภคแต่ละเพศและวัย สื่อที่มีลักษณะอนาจารขัดต่อศีลธรรมอันดี หรือส่งเสริมให้เกิดความรุนแรงในสังคมไม่ว่าทางตรงหรือทางอ้อม จะต้องถูกจำกัด

มาตรา 18 รัฐต้องส่งเสริมให้มีการผลิตครู หรือพัฒนาครู หรือบุคลากรให้คำปรึกษาด้านอนามัยเจริญพันธุ์และเพศศึกษาให้มีคุณภาพ และได้มาตรฐาน ทั้งต้องมีทัศนคติเรื่องเพศอย่างถูกต้อง และให้มีจำนวนอย่างเพียงพอและทั่วถึง สามารถสื่อและสอนกลุ่มเป้าหมายในสถานศึกษาหรือสถาบันทางสังคมอย่างเหมาะสมกับเพศและช่วงวัยของผู้เรียน

มาตรา 19 หลักสูตรการเรียนการสอนด้านอนามัยเจริญพันธุ์ และเพศศึกษาต้องได้มาตรฐานและสอดคล้องกับความหลากหลายทางวัฒนธรรมและความต้องการของกลุ่มเป้าหมายที่แตกต่างกันทั้งเพศและวัย โดยคำนึงถึงเพศภาวะทั้งนี้ต้องได้รับการเห็นชอบจากคณะกรรมการ

หมวด 3

สุขภาพทางเพศ

มาตรา 20 รัฐต้องส่งเสริมและสนับสนุนให้ประชาชนมีสุขภาพทางเพศที่ดีอย่างทั่วถึงและมีคุณภาพ ประชาชนสามารถเข้าถึง

บริการด้านอนามัยเจริญพันธุ์ได้สะดวกและเหมาะสมกับฐานานุกรม
แห่งตน

ภายใต้สวัสดิการด้านสุขภาพ หน่วยงานหรือองค์การภาครัฐ
หรือเอกชนต้องจัดบริการให้คำปรึกษาหรือการป้องกัน ส่งเสริม บำบัด
รักษา และฟื้นฟู ด้านสุขภาพทางเพศที่หลากหลายและที่มีลักษณะ
เฉพาะกลุ่ม รวมถึง วัยรุ่น ผู้ตั้งครรภไม่พร้อม คู่สมรส ผู้มีบุตรยาก
ผู้สูงอายุ ผู้ติดยาเสพติด เอช ไอ วี ผู้มีวิถีชีวิตทางเพศที่แตกต่างและ
หลากหลาย หรือผู้ถูกระงับการคุมกำเนิดทางเพศ

รัฐต้องมีมาตรการให้ความคุ้มครองและป้องกันปัญหาความ
รุนแรงทางเพศทุกรูปแบบแก่ประชาชนทุกเพศทุกวัยและกลุ่มอาชีพ
เชื้อชาติ ศาสนา โดยดำเนินการอย่างจริงจัง ต่อเนื่องแบบบูรณาการ
มีการส่งเสริมให้มีชุมชนปลอดภัยจากความรุนแรงทางเพศ มีการเฝ้า
ระวังและรณรงค์เผยแพร่ข้อมูลข่าวสารผ่านสื่อทุกแขนงเพื่อสร้างจิตสำนึก
และมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาของทุกฝ่าย

มาตรา 21 รัฐต้องส่งเสริมให้มีการพัฒนาผู้ให้บริการด้าน
อนามัยเจริญพันธุ์และสุขภาพทางเพศให้มีความสามารถและทักษะ
เฉพาะด้านในการให้บริการบำบัดรักษาและพัฒนาบุคลากรให้คำปรึกษา
ด้านอนามัยเจริญพันธุ์และสุขภาพทางเพศแก่ประชาชนอย่างเพียงพอ
และมีคุณภาพ

ผู้ให้บริการด้านอนามัยเจริญพันธุ์และสุขภาพทางเพศต้อง
อยู่ภายใต้ข้อบังคับแห่งวิชาชีพ ไม่ก่อให้เกิดความเสียหายหรือเสื่อมเสีย
แก่ผู้รับบริการไม่ว่าทางตรงหรือทางอ้อม

มาตรา 22 ผู้ให้บริการบำบัดรักษาหรือให้คำปรึกษาด้านสุขภาพ
ทางเพศหรือโรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์ต้องคำนึงถึงเพศวัยและความเป็น
ส่วนตัวของผู้รับบริการ จัดให้มีระบบการส่งต่อที่รวดเร็วและปลอดภัย ทั้งต้อง
ไม่เลือกปฏิบัติหรือกีดกันผู้มีวิถีชีวิตทางเพศที่แตกต่างและหลากหลาย

หมวด 4

การวางแผนครอบครัว

มาตรา 23 รัฐต้องจัดให้มีบริการให้คำปรึกษาและบริการ การวางแผนครอบครัวและการคุมกำเนิด แก่ประชาชนอย่างทั่วถึงและมีคุณภาพโดยไม่คิดมูลค่า

การวางแผนครอบครัวและการคุมกำเนิดครอบคลุมถึง การให้ ข้อมูล ข่าวสารที่ถูกต้องและเหมาะสมและสอดคล้องกับกลุ่มเป้าหมาย ที่มีความหลากหลายทางวัฒนธรรมและความเชื่อ

มาตรา 24 รัฐต้องส่งเสริมสนับสนุนให้หน่วยงานหรือองค์การ หรือสถานบริการทั้งภาครัฐหรือเอกชนหรือธุรกิจให้มีความพร้อมใน ด้านบุคลากร เครื่องมือ เวชภัณฑ์ และสื่อต่าง ๆ ด้านวางแผนครอบครัว ให้สอดคล้องกับความต้องการและความจำเป็นของผู้รับบริการแต่ละคน

มาตรา 25 ผู้ให้บริการให้คำปรึกษาการวางแผนครอบครัว หรือการคุมกำเนิดต้องมีความรู้ความสามารถและทักษะในการให้ บริการ ทั้งต้องตระหนักถึงความสมัครใจและตามความประสงค์ของผู้รับบริการเป็นสำคัญ

ผู้หญิงมีสิทธิในการมีส่วนร่วมเลือกเวลาตั้งครรรภ์ จำนวนบุตร ระยะเวลาของการมีบุตรได้โดยอิสระ

ผู้ชายต้องได้รับการส่งเสริมให้มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการวางแผนครอบครัวและการคุมกำเนิด รวมถึงการสนับสนุนให้ชาย เป็นผู้คุมกำเนิดมากขึ้น ตลอดจนการมีเพศสัมพันธ์ที่ปลอดภัย

มาตรา 26 ผู้ให้บริการการวางแผนครอบครัวและการคุมกำเนิด ต้องยึดหลักดังนี้

(1) วิธีการคุมกำเนิดต้องไม่เป็นผลเสียต่อสุขภาพของผู้รับ บริการ

(2) การให้บริการต้องเป็นไปอย่างเสมอภาคไม่คำนึงถึงอายุ เพศ เชื้อชาติ ศาสนา หรือสภาวะทุพพลภาพ

(3) การให้บริการต้องได้คุณภาพตามมาตรฐานสากล

(4) ให้ผู้รับบริการต้องมีทางเลือกในการใช้วิธีคุมกำเนิด และต้องเป็นผู้ตัดสินใจเลือกวิธีการคุมกำเนิดสำหรับตนเองภายหลัง ได้รับข้อมูลที่ถูกต้องรอบด้าน

มาตรา 27 การคุมกำเนิดชั่วคราวและถาวรจะกระทำได้เมื่อ ผู้รับบริการให้ความยินยอมเท่านั้น บุคคลที่ไม่อยู่ในสภาวะที่จะตัดสินใจ ให้ความยินยอมได้ให้อยู่ภายใต้การพิจารณาของผู้ปกครองหรือผู้ดูแล

หมวด 5

การตั้งครรภ์และการคลอด

มาตรา 28 ในกรณีผู้ตั้งครรภ์โดยไม่พร้อมแต่ประสงค์ และ/หรือ จำเป็นให้การตั้งครรภ์ดำเนินต่อไป ผู้ให้บริการต้องจัดให้มีการดูแลและ ฟื้นฟูสุขภาพร่างกายและจิตใจในสถานที่ที่เหมาะสมทั้งระหว่างตั้งครรภ์ คลอด และหลังคลอดอย่างต่อเนื่อง

ในกรณีผู้ตั้งครรภ์โดยไม่พร้อมและประสงค์จะยุติการตั้งครรภ์ ให้เป็นไปตามมาตรา 30 ของกฎหมายนี้

มาตรา 29 ในกรณีผู้ตั้งครรภ์โดยไม่พร้อม การตั้งครรภ์ต่อและ การยุติการตั้งครรภ์จะกระทำได้โดยความสมัครใจของหญิงผู้ตั้งครรภ์ ภายหลังได้รับข้อมูลที่ถูกต้องรอบด้าน

มาตรา 30 การยุติการตั้งครรภ์จะกระทำได้เมื่อการตั้งครรภ์ นั้นมีผลกระทบต่อสุขภาพร่างกายหรือจิตใจของหญิงผู้ตั้งครรภ์ หรือ เมื่อหญิงมีครรภ์เนื่องจากการกระทำความผิดอาญาตามที่บัญญัติไว้ใน มาตรา 276 มาตรา 277 มาตรา 282 มาตรา 283 หรือ มาตรา 284

และต้องกระทำโดยผู้ประกอบวิชาชีพเวชกรรม ทั้งนี้ให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์ เงื่อนไขและวิธีการที่กำหนดในข้อบังคับของแพทยสภา

มาตรา 31 หญิงตั้งครรภ์มีสิทธิได้รับบริการทางการแพทย์ที่จำเป็นในทุกขั้นตอนเริ่มตั้งแต่ตั้งครรภ์จนกระทั่งคลอดภายใต้ระบบหลักประกันสุขภาพ

หญิงที่ตั้งครรภ์และคู่สมรสมีสิทธิได้รับข้อมูลข่าวสารความรู้เกี่ยวกับการตั้งครรภ์ตั้งแต่การเตรียมความพร้อมก่อนตั้งครรภ์ ระหว่างตั้งครรภ์ และการคลอดจากผู้ให้บริการทางการแพทย์

หญิงตั้งครรภ์มีสิทธิเลือกวิธีคลอดที่ปลอดภัยทั้งต่อตนและบุตร ทั้งนี้โดยได้รับข้อมูลและคำแนะนำจากผู้ประกอบวิชาชีพเวชกรรม

มาตรา 32 รัฐต้องส่งเสริมมาตรการให้สามามีส่วนร่วมในการดูแลรักษาและบุตรระหว่างการตั้งครรภ์ การคลอด และหลังคลอด

รัฐและนายจ้างต้องส่งเสริมให้มารดาสามารถให้นมบุตรได้อย่างต่อเนื่องเป็นระยะเวลาไม่ต่ำกว่า 6 เดือนรวมทั้งมีกระบวนการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของสามี

มาตรา 33 รัฐต้องส่งเสริมมาตรการให้นายจ้างหรือผู้บังคับบัญชาของหญิงตั้งครรภ์ จะต้องไม่ใช้หรือมอบหมายงานที่ไม่เหมาะสมกับสรีระหรือสุขภาพอนามัยของหญิงที่ตั้งครรภ์หรืออาจเป็นอันตรายต่อสุขภาพของทารกในครรภ์

ในกรณีมีภาวะแทรกซ้อนต่อการตั้งครรภ์หรือผลกระทบใดจากการปฏิบัติงานที่อาจก่อให้เกิดผลเสีย หรือเมื่อมีความเห็นของแพทย์มาแสดงประกอบ นายจ้างหรือผู้บังคับบัญชาด้อยินยอมให้หญิงดังกล่าวหยุดพักงานได้โดยไม่ถูกหักค่าจ้างหรือค่าตอบแทนหรือสิทธิประโยชน์ใด ๆ โดยไม่เป็นธรรม

มาตรา 34 กรณีหญิงที่ตั้งครรภ์ติดเชื้อ เอช ไอ วี ให้หญิงนั้นมีสิทธิได้รับยาป้องกันหรือยาต้านไวรัส อย่างต่อเนื่องจากรัฐโดยไม่

คิดค่าใช้จ่ายใด ๆ รวมทั้งมาตรการการดูแลทารกที่เหมาะสมด้วย

มาตรา 35 กรณีหญิงตั้งครรภ์อยู่ในภาวะไม่สามารถช่วยเหลือตนเองหรือไม่สามารถเลี้ยงดูบุตรด้วยตนเองได้ รัฐต้องจัดให้มีหน่วยงานทั้งภาครัฐและเอกชนที่ให้ความช่วยเหลืออย่างเหมาะสมและต่อเนื่อง

มาตรา 36 หญิงที่ตั้งครรภ์ถูกควบคุมตัวในเรือนจำหรือทัณฑสถาน รัฐต้องจัดให้มีหน่วยงานหรือองค์กรภาครัฐและเอกชนที่จะดูแลสุขภาพด้านร่างกายและจิตใจแก่หญิงนั้นทั้งก่อนคลอดและหลังคลอดอย่างเหมาะสม เมื่อคลอดแล้วต้องจัดให้มีการดูแลทารกที่คลอดเพื่อให้ได้รับการพัฒนาด้านร่างกาย อารมณ์ จิตใจ อย่างเหมาะสม

หมวด 6

ครอบครัวและการเลี้ยงดูบุตร

มาตรา 37 รัฐต้องส่งเสริมมาตรการให้ครอบครัวมีความเข้มแข็งและมีคุณภาพเพื่อให้สามารถเลี้ยงดู พัฒนาและปกป้องคุ้มครองบุตร ให้มีความเจริญเติบโตทั้งร่างกาย จิตใจ อารมณ์และสังคม จัดบริการให้ คำปรึกษาแก่ครอบครัวอย่างทั่วถึงและมีคุณภาพ โดยเฉพาะคู่สมรสที่เริ่มครอบครัวใหม่

ในกรณีครอบครัวไม่สามารถเลี้ยงดูบุตรได้ไม่ว่าด้วยสาเหตุใดหรือให้การเลี้ยงดูโดยมิชอบหรือกระทำทารุณกรรมต่อบุตร รัฐจะต้องให้การช่วยเหลือสงเคราะห์แก่ครอบครัวโดยเร่งด่วนหรือจัดหาครอบครัวทดแทน ที่เหมาะสมให้แก่เด็กเป็นการชั่วคราวก่อน

กรณีที่ยี่บิดามารดาติดเชื้อ เอช ไอ วี รัฐต้องให้ความดูแลเลี้ยงดูบุตรนั้นด้วย

มาตรา 38 เด็กจำต้องได้รับการปกป้องคุ้มครองจากครอบครัวหรือสถาบันทางสังคมโดยปราศจากการเลือกปฏิบัติ เด็กต้องไม่ถูกใช้

เป็นแรงงานที่ไม่เหมาะสมหรือผิดกฎหมาย หรือถูกใช้เป็นเครื่องมือในการแสวงหาประโยชน์โดยมิชอบไม่ว่าเด็กนั้นจะยินยอมหรือไม่ก็ตาม

เด็กที่ทุพพลภาพไม่ว่าทางร่างกาย จิตใจ หรือสติปัญญา หรือเด็กกำพร้าถูกทอดทิ้งรัฐจำต้องให้ความคุ้มครองและพัฒนาศักยภาพอย่างเหมาะสมกับเพศและวัยของเด็กแต่ละคน

มาตรา 39 คู่สมรสหรือบุคคลในครอบครัวถูกกระทำรุนแรงหรือได้รับการปฏิบัติอันไม่เป็นธรรมจากคู่สมรสหรือบุคคลในครอบครัว มีสิทธิโดยอิสระที่จะขอให้ศาลออกคำสั่งคุ้มครองสวัสดิภาพและได้รับการสงเคราะห์ช่วยเหลือในเบื้องต้นจากหน่วยงานหรือองค์การภาครัฐหรือเอกชน การแทรกแซงด้วยวิธีการกระบวนการทางอาญาโดยเจ้าพนักงานของรัฐให้เป็นทางเลือกสุดท้ายและด้วยความยินยอมของคู่สมรสหรือบุคคลในครอบครัวที่ได้รับผลกระทบจากความรุนแรงหรือการปฏิบัติอันไม่เป็นธรรมนั้น ทั้งนี้ เพื่อให้ไม่ให้เกิดสมาชิกในครอบครัวได้รับผลกระทบเกี่ยวกับภาวะความเป็นอยู่โดยเฉพาะครอบครัวที่มีบุตรผู้เยาว์ซึ่งต้องพึ่งพิงคู่สมรสหรือบุคคลในครอบครัวที่ก่อเหตุรุนแรงในการดำรงชีพ

มาตรา 40 รัฐต้องจัดให้มีข้อมูลข่าวสารหรือข้อความรู้เกี่ยวกับการครองเรือนหรือการเลี้ยงดูบุตรหรือจัดให้มีบริการให้คำปรึกษาครอบครัวหรือครอบครัวบำบัดโดยไม่คิดมูลค่าอย่างมีคุณภาพได้มาตรฐานเพียงพอและทั่วถึง

จัดให้มีข้อมูลข่าวสารหรือสื่อหรือข้อความรู้เกี่ยวกับเพศศึกษาอนามัยเจริญพันธุ์ให้แก่เด็กหรือเด็กวัยรุ่นอย่างมีคุณภาพและเหมาะสมกับเพศและวัยอย่างทั่วถึงโดยเฉพาะในสถาบันครอบครัว สถานศึกษา หรือสถาบันทางสังคม

รัฐต้องมีมาตรการส่งเสริมให้มีการเลี้ยงดูและปลูกฝังค่านิยมให้เกิดขึ้นในระดับครอบครัวและสังคม ในเรื่องความเสมอภาคและ

เท่าเทียมกันทางเพศไม่ว่าจะเป็นด้านการศึกษา อาชีพ สวัสดิการทางสังคม การตัดสินใจและการเลือกที่จะดำรงชีวิตของบุคคล

มาตรา 41 รัฐต้องส่งเสริมให้หน่วยงานหรือองค์การภาครัฐและเอกชนโดยเฉพาะสถานีอนามัย สถานพยาบาล และสถานศึกษาจัดให้มีบุคลากรให้คำปรึกษาแก่เด็ก วัยรุ่น ครอบครัวหรือคู่สมรสที่เพิ่งเริ่มตั้งครอบครัวใหม่เกี่ยวกับเพศศึกษาและอนามัยเจริญพันธุ์อย่างมีคุณภาพ ได้มาตรฐานเพียงพอและทั่วถึงโดยไม่คิดมูลค่าใด ๆ

รัฐต้องส่งเสริมให้เด็กและครอบครัวทำกิจกรรมร่วมกันในเชิงสร้างสรรค์เพื่อละลายพฤติกรรมและ ไม่ให้เด็กหมกมุ่นทางเพศและห่างไกลยาเสพติด

หมวด 7

สุขภาพวัยทองและผู้สูงอายุ

มาตรา 42 รัฐต้องให้ข้อมูลข่าวสารด้านวัยทองและผู้สูงอายุแก่ประชาชนทั่วไปเพื่อเตรียมความพร้อมโดยเริ่มตั้งแต่ผู้ที่กำลังเริ่มเข้าสู่วัยทองและผู้ที่อยู่ในวัยทองและวัยสูงอายุแล้ว ทั้งนี้ เพื่อให้ประชาชนเหล่านี้ได้มีความรู้ความเข้าใจในเรื่องต่าง ๆ เหล่านี้อย่างชัดเจนและหันมาใส่ใจดูแลรักษาสุขภาพอนามัยของตนเอง โดยมีมาตรการส่งเสริมให้สื่อแขนงต่าง ๆ เผยแพร่ข้อมูลแก่ประชาชนอย่างสม่ำเสมอและต่อเนื่อง

มาตรา 43 รัฐต้องจัดให้มีคลินิกวัยทองและผู้สูงอายุในสถานพยาบาลของรัฐและมีมาตรการส่งเสริมให้สถานพยาบาลเอกชนเข้ามามีบทบาทในการให้บริการอย่างมีคุณภาพร่วมกับฝ่ายรัฐ โดยอยู่ภายใต้มาตรฐานการให้บริการแบบเดียวกันและต้องจัดให้มีบริการอย่างเพียงพอและทั่วถึง

มาตรา 44 รัฐต้องจัดหาบุคลากรทางการแพทย์ที่มีความรู้ ความชำนาญในเรื่องวัยทองและผู้สูงอายุอย่างเพียงพอ เพื่อการบำบัด รักษา และให้คำปรึกษาเป็นการเฉพาะ โดยตระหนักถึงความต้องการ และความจำเป็นในการบำบัดรักษาของแต่ละบุคคล

มาตรา 45 ภายใต้ระบบหลักประกันสุขภาพของภาครัฐและ เอกชน ประชาชนย่อมมีสิทธิได้รับการบำบัดรักษาและการฟื้นฟู สมรรถภาพเมื่อเข้าสู่วัยทองและผู้สูงอายุอย่างเสมอภาคปราศจาก การเลือกปฏิบัติและด้วยความสมัครใจ

มาตรา 46 รัฐต้องจัดสถานที่และอุปกรณ์ที่เหมาะสม เพื่อการ ส่งเสริมการออกกำลังกายและพักผ่อนหย่อนใจแก่ประชาชนวัยทอง และผู้สูงอายุอย่างเพียงพอและทั่วถึง

หมวด 8

เทคโนโลยีช่วยการเจริญพันธุ์

มาตรา 47 รัฐต้องส่งเสริม สนับสนุนให้สถานพยาบาลทั้ง ภาครัฐและเอกชนจัดบริการให้คำปรึกษาและรักษาผู้มีบุตรยากตาม ความเหมาะสม อย่างมีคุณภาพ ได้มาตรฐาน เพียงพอและทั่วถึง ตลอดจนส่งเสริมการค้นคว้า ศึกษา วิจัย และพัฒนาบุคลากร ทางการแพทย์ให้มีคุณภาพ ได้มาตรฐาน และเพียงพอ

มาตรา 48 การให้บริการด้านเทคโนโลยีช่วยการเจริญพันธุ์ ให้เป็นไปตามกฎหมายว่าด้วยวิชาชีพ เวชกรรมและต้องอยู่ภายใต้ หลักเกณฑ์ เงื่อนไข วิธีการที่กำหนดในข้อบังคับ หรือประกาศของ แพทยสภา

มาตรา 49 บุคคลต้องได้รับการคุ้มครองในการเข้าร่วม โครงการวิจัยหรือการทดลองเกี่ยวกับอนามัยเจริญพันธุ์โดยสมัครใจ

โดยได้รับข้อมูลที่ถูกต้องรอบด้านเกี่ยวกับโครงการวิจัยหรือการทดลอง ก่อนตัดสินใจเข้าร่วม และได้รับการคุ้มครองสิทธิตลอดเวลาที่อยู่ในโครงการวิจัยหรือการทดลองนั้น ๆ

หมวด 9

กองทุนอนามัยเจริญพันธุ์

มาตรา 50 ให้จัดตั้งกองทุนอนามัยเจริญพันธุ์ขึ้นในกระทรวงสาธารณสุขให้มีฐานะเป็นนิติบุคคลตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์เพื่อส่งเสริมและสนับสนุนให้บริการอนามัยเจริญพันธุ์ของประเทศ ที่มีคุณภาพ ได้มาตรฐานสากล เพียงพอและครอบคลุมทั่วประเทศ

มาตรา 51 กองทุนประกอบด้วย

- (1) เงินทุนประเดิมที่รัฐบาลจัดสรรให้
- (2) เงินอุดหนุนที่รัฐบาลจัดให้ในแต่ละปี
- (3) เงินหรือทรัพย์สินที่มีผู้บริจาคหรือมอบให้
- (4) เงินอุดหนุนจากต่างประเทศหรือองค์การระหว่างประเทศ
- (5) เงินอุดหนุนที่รัฐวิสาหกิจบริจาคหรือมอบให้
- (6) เงินหรือทรัพย์สินที่ตกเป็นของกองทุนหรือกองทุนที่ได้รับ

ตามกฎหมายหรือโดยนิติกรรมหรือพินัยกรรม

- (7) ดอกผลหรือกำไรที่เกิดจากเงินหรือทรัพย์สินของกองทุน

มาตรา 52 ให้มีคณะกรรมการบริหารกองทุนคณะหนึ่ง ประกอบด้วย รัฐมนตรีว่าการกระทรวงสาธารณสุข เป็นประธานกรรมการ ปลัดกระทรวงสาธารณสุข ปลัดกระทรวงศึกษาธิการ ปลัดกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ ปลัดกระทรวงแรงงาน ปลัดกระทรวงการคลัง ผู้อำนวยการสำนักงานงบประมาณ ผู้ทรงคุณ

ซึ่งคณะกรรมการแต่งตั้งห้าคน และให้อธิบดีกรมอนามัยเป็นกรรมการ
เลขานุการ

มาตรา 53 ให้นำบทบัญญัติ มาตรา 9 มาตรา 10 มาตรา 11
และมาตรา 13 มาใช้บังคับกับวาระการดำรงตำแหน่ง การพ้นจาก
ตำแหน่งของกรรมการและผู้ทรงวุฒิ การประชุมกรรมการบริหาร
กองทุนและการแต่งตั้งคณะกรรมการโดยอนุโลม

มาตรา 54 ให้คณะกรรมการบริหารกองทุนมีอำนาจหน้าที่
ดังต่อไปนี้

- (1) ควบคุมการบริหารกองทุนตามกฎหมายหรือระเบียบที่
คณะกรรมการกำหนด
- (2) วางระเบียบ กำหนดหลักเกณฑ์ เงื่อนไขและวิธีการ
ขอรับเงินอุดหนุนหรือสนับสนุนหรือให้กู้ยืมเงินกองทุน
- (3) กำหนดระเบียบการเบิกจ่ายเงินกองทุน
- (4) กำหนดระเบียบเกี่ยวกับอำนาจและหน้าที่และวิธีการ
บริหารจัดการของผู้จัดการกองทุน

ระเบียบตามวรรคหนึ่งเมื่อได้รับความเห็นชอบจากคณะกรรมการ
และประกาศในราชกิจจานุเบกษาแล้วให้มีผลบังคับใช้ได้

มาตรา 55 เงินกองทุนให้ใช้จ่ายเพื่อกิจการดังต่อไปนี้

- (1) เป็นเงินสนับสนุนหน่วยงานหรือองค์การภาครัฐหรือเอกชน
องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นหรือ ชุมชนหมู่บ้าน เพื่อกิจการใด ๆ เกี่ยวกับ
อนามัยเจริญพันธุ์หรือที่เกี่ยวข้องตามระเบียบที่กำหนด
- (2) เป็นเงินอุดหนุนหรือช่วยเหลือกิจการใด ๆ ที่เกี่ยวกับ
อนามัยเจริญพันธุ์
- (3) เป็นเงินสงเคราะห์ช่วยเหลือเบื้องต้นแก่ผู้ได้รับผลกระทบ
จากบริการด้านอนามัยเจริญพันธุ์ของหน่วยงานหรือองค์การภาครัฐ
และเอกชนตามระเบียบที่กำหนดหรือที่ศาลมีคำสั่งให้จ่าย

มาตรา 56 ในกรณีกองทุนจ่ายเงินสงเคราะห์ช่วยเหลือเบื้องต้นแก่ผู้ได้รับผลกระทบจากการรับบริการด้านอนามัยเจริญพันธุ์ของหน่วยงานหรือองค์การภาครัฐและเอกชนตามคำสั่งศาลให้กองทุนได้รับชดเชยสิทธิจากผู้ได้รับผลกระทบที่จะไต่เบี่ยงเอาจากหน่วยงานหรือองค์การภาครัฐและเอกชนผู้ซึ่งก่อความเสียหายโดยไม่ต้องฟ้องเป็นคดีใหม่

มาตรา 57 ให้สำนักงานตรวจเงินแผ่นดินเป็นผู้มีอำนาจหน้าที่สอบบัญชีงบดุลประจำปีของกองทุน โดยได้รับค่าป่วยการตามที่คณะกรรมการบริหารกองทุนกำหนดตามสมควร

มูลนิธิสร้างความเข้าใจเรื่องสุขภาพผู้หญิง

มูลนิธิสร้างความเข้าใจเรื่องสุขภาพผู้หญิง

ขับเคลื่อนด้วยองค์ความรู้ เพื่อให้สุขภาพผู้หญิงได้รับความคุ้มครอง

สิทธิในสุขภาพทางเพศและอนามัยเจริญพันธุ์เป็นหัวใจสำคัญของการมีสุขภาพดีสำหรับผู้หญิง แต่ทุกวันนี้ผู้หญิงไทยยังคงเจ็บป่วย พิกการ และตายจากสาเหตุที่สามารถป้องกันและหลีกเลี่ยงได้ถ้าเพียงสังคมไทยมีความมุ่งมั่นที่จะสร้างสุขภาพให้คนทุกเพศทุกวัยอย่างทั่วถึงและเท่าเทียม มูลนิธิสร้างความเข้าใจเรื่องสุขภาพผู้หญิง หรือ สคส. จึงถือกำเนิดขึ้นเพื่อสนับสนุนสิทธิในสุขภาพทางเพศและอนามัยเจริญพันธุ์ของผู้หญิง

ปรัชญาของ สคส.

สุขภาพทางเพศและอนามัยเจริญพันธุ์ถือเป็นหัวใจสำคัญ ของสุขภาพผู้หญิง และสิทธิในสุขภาพทางเพศและสิทธิอนามัยเจริญพันธุ์เป็นสิทธิมนุษยชนของคนทุกคน

วิสัยทัศน์

สคส. อยากเห็นสังคมไทยยอมรับและตระหนักในสิทธิทางเพศและสิทธิอนามัยเจริญพันธุ์

วัตถุประสงค์

1. สร้างความเข้าใจที่ถูกต้องเรื่องสิทธิและสุขภาพผู้หญิง

2. ดำเนินการให้ความรู้เรื่องสุขภาพที่เหมาะสมกับผู้หญิงกลุ่มต่าง ๆ
3. สนับสนุนให้ผู้หญิงทุกกลุ่มสามารถเข้าถึงบริการสุขภาพที่มีคุณภาพ
4. ศึกษาวิจัยและเผยแพร่องค์ความรู้ที่เกี่ยวข้องกับสุขภาพอนามัยเจริญพันธุ์ของผู้หญิง
5. ดำเนินการเพื่อสาธารณประโยชน์ หรือร่วมมือกับองค์การการกุศลอื่น ๆ เพื่อสาธารณประโยชน์
6. ไม่ดำเนินการเกี่ยวข้องกับการเมืองแต่ประการใด

ยุทธศาสตร์ สกส.

สร้างและจัดการความรู้

นำข้อมูลด้านสุขภาพทางเพศและอนามัยเจริญพันธุ์ที่ได้จากงานวิจัยที่มีคุณภาพมาผลิตในภาษาและรูปแบบที่คนทั่วไปอ่านเข้าใจง่าย เพื่อให้เกิดพฤติกรรมการดูแลสุขภาพที่เหมาะสม ผู้หญิงเข้าใจและรักเนื้อตัวร่างกายของตนเอง และสนับสนุนหรือดำเนินการวิจัยในเรื่องที่ยังขาดองค์ความรู้

รณรงค์ภาคนโยบาย

นำความรู้ไปใช้ในเวทีระดมสมองเพื่อค้นหาข้อสรุปและข้อเสนอแนะเชิงนโยบายที่สนองตอบต่อปัญหาและความต้องการด้านสุขภาพทางเพศและอนามัยเจริญพันธุ์ และนำข้อสรุปนี้ไปขับเคลื่อนภาคนโยบายเพื่อให้เกิดผลลัพธ์ที่เป็นรูปธรรม

รณรงค์ภาคสื่อ

ทำงานร่วมกับนักสื่อสารมวลชน เพื่อค้นหาวิธีการสื่อสาร

เรื่องเพศ สิทธิทางเพศและอนามัยเจริญพันธุ์ เพื่อขยายขอบเขตความเข้าใจในสถานการณ์ปัญหาที่เกี่ยวข้อง โดยมุ่งหวังให้ผู้คนมีทางเลือกมากขึ้นในเรื่องสุขภาพทางเพศและอนามัยเจริญพันธุ์ และมีความตระหนักและเคารพสิทธิของตนเองและผู้อื่น

รณรงค์ภาคประชาสังคม

ทุกยุทธศาสตร์ของ สคส. เชื่อมร้อยกับกลุ่มทางสังคมและหน่วยงานที่มีเป้าหมายที่จะสร้างสุขภาพดีอย่างเป็นองค์รวมแก่คนในสังคม สคส. เชื่อมั่นว่าความสัมพันธ์แบบพันธมิตร (Partnership) จะเป็นกุญแจสำคัญของการขับเคลื่อนการเปลี่ยนแปลงทางสังคม

กรอบแนวคิดในการขับเคลื่อนงานของ สคส.

การดำเนินงานของ สคส. วางอยู่บนกรอบแนวคิดหลัก 3 ประการ คือ แนวคิดเพศภาวะ เพศวิถี และสิทธิ (Genders, Sexualities, and Rights Based Approach)

สคส. เชื่อว่า การขับเคลื่อนสังคมไทยไปสู่การเป็นสังคมที่มีความตระหนักว่าสิทธิทางเพศและอนามัยเจริญพันธุ์เป็นเรื่องพื้นฐานของชีวิตที่มีคุณภาพ ต้องเป็นการขับเคลื่อนบนความเข้าใจว่าคนในสังคมมีวิถีทางเพศที่แตกต่างและหลากหลาย (Sexualities) และต้องคำนึงว่าชีวิตทางเพศของคนในสังคมเป็นสิ่งที่ได้รับอิทธิพลจากระบบความเชื่อและคุณค่าหลายระบบ โดยระบบที่มีอิทธิพลมากคือระบบความเชื่อและคุณค่าที่เกี่ยวข้องกับภาวะความเป็นผู้หญิง/ความเป็นผู้ชาย (Genders) และต้องคำนึงว่าความแตกต่างหลากหลายเหล่านี้ไม่ใช่สิ่งผิดปกติ สามารถแปรเปลี่ยนตามกาลเวลาและประสบการณ์ในชีวิต รวมถึงต้องตระหนักว่าสุขภาพทางเพศและอนามัยเจริญพันธุ์จะดีไม่ได้ถ้าการละเมิดศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ยังดำรงอยู่ในสังคม

การบริการ

สคส. สนับสนุนระบบการทำงานแนวราบ เน้นการทำงานเป็นทีม ช่วยกันคิด ตัดสินใจ ลงมือทำ และรับผิดชอบ เพื่อนร่วมงานเป็นกัลยาณมิตร สามารถวิพากษ์วิจารณ์ทั้งดีทั้งชั่วซึ่งกันและกันภายใต้บรรยากาศการทำงานที่เปิดกว้าง ตรงไปตรงมา และมีเมตตาต่อกัน โครงสร้างการบริหารงานของ สคส. ประกอบด้วยคณะกรรมการ และทีมเจ้าหน้าที่ประจำซึ่งร่วมกันกำหนดทิศทางการดำเนินงานของ สคส. โดยคณะกรรมการของ สคส. ประกอบด้วย

ศ.เกียรติคุณ พญ.เพ็ญศรี พิชัยสนธิ	ประธาน
รศ.ดร. กฤตยา อาชวนิจกุล	รองประธาน
รศ.ดร. พิมพ์วัลย์ บุญมงคล	กรรมการและเหรัญญิก
ผศ.ดร. วิลาสินี พิพิธกุล	กรรมการ
รศ.ดร. อนุชาติ พวงสำลี	กรรมการ
ณัฐยา บุญภักดี	กรรมการและเลขานุการ

สถานที่ติดต่อ

มูลนิธิสร้างสุขเข้าใจเรื่องสุขภาพผู้หญิง

12/22 ถนนเทศบาลสงเคราะห์ แขวงลาดยาว

เขตจตุจักร กรุงเทพมหานคร 10900

โทรศัพท์ 0 2591 1224 ถึง 5 โทรสาร 0 2591 1099

อีเมล contact@whaf.or.th

เว็บไซต์ www.whaf.or.th

คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ

คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ เป็นองค์กรที่จัดตั้งขึ้นตามพระราชบัญญัติคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ประกอบด้วยประธานกรรมการ 1 คน และกรรมการอีก 10 คน มีวาระการดำรงตำแหน่ง 6 ปี และดำรงตำแหน่งได้เพียงวาระเดียว

อำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ ตามพระราชบัญญัติคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ พุทธศักราช 2542

1. ส่งเสริมการเคารพและการปฏิบัติตามหลักสิทธิมนุษยชน ทั้งในระดับประเทศและระหว่างประเทศ
2. ตรวจสอบและรายงานการกระทำ หรือการละเลยการกระทำ อันเป็นการละเมิดสิทธิมนุษยชน หรืออันไม่เป็นไปตามพันธกรณีระหว่างประเทศเกี่ยวกับสิทธิมนุษยชนที่ประเทศไทยเป็นภาคี และเสนอมาตรการการแก้ไขที่เหมาะสม ต่อบุคคลหรือหน่วยงานที่กระทำ หรือละเลยการกระทำดังกล่าวเพื่อดำเนินการ ในกรณีที่น่าจะปรากฏว่า

ไม่มีการดำเนินการตามที่เสนอ ให้รายงานต่อรัฐสภาเพื่อดำเนินการต่อไป

3. เสนอแนะนโยบายและข้อเสนอในการปรับปรุงกฎหมาย กฎ หรือข้อบังคับต่อรัฐสภา และคณะรัฐมนตรี เพื่อส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิมนุษยชน

4. ส่งเสริมการศึกษา การวิจัย และการเผยแพร่ความรู้ด้านสิทธิมนุษยชน

5. ส่งเสริมความร่วมมือและการประสานงานระหว่างหน่วยราชการ องค์กรเอกชน และองค์กรอื่นในด้านสิทธิมนุษยชน

6. จัดทำรายงานประจำปี เพื่อประเมินสถานการณ์ด้านสิทธิมนุษยชนภายในประเทศ เสนอต่อรัฐสภา และคณะรัฐมนตรี และเปิดเผยต่อสาธารณชน

7. ประเมินผลและจัดทำรายงานผลการปฏิบัติงานประจำปี เสนอต่อรัฐสภา

8. เสนอความเห็นต่อคณะรัฐมนตรี และรัฐสภาในกรณีที่ประเทศไทยจะเข้าไปเป็นภาคีสถิติสัญญาเกี่ยวกับการส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิมนุษยชน

9. แต่งตั้งอนุกรรมการเพื่อปฏิบัติงานตามที่คณะกรรมการมอบหมาย

10. ปฏิบัติการอื่นใดตามที่กำหนดไว้ในพระราชบัญญัติ คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 หรือกฎหมายอื่นซึ่งกำหนดให้เป็นอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการ

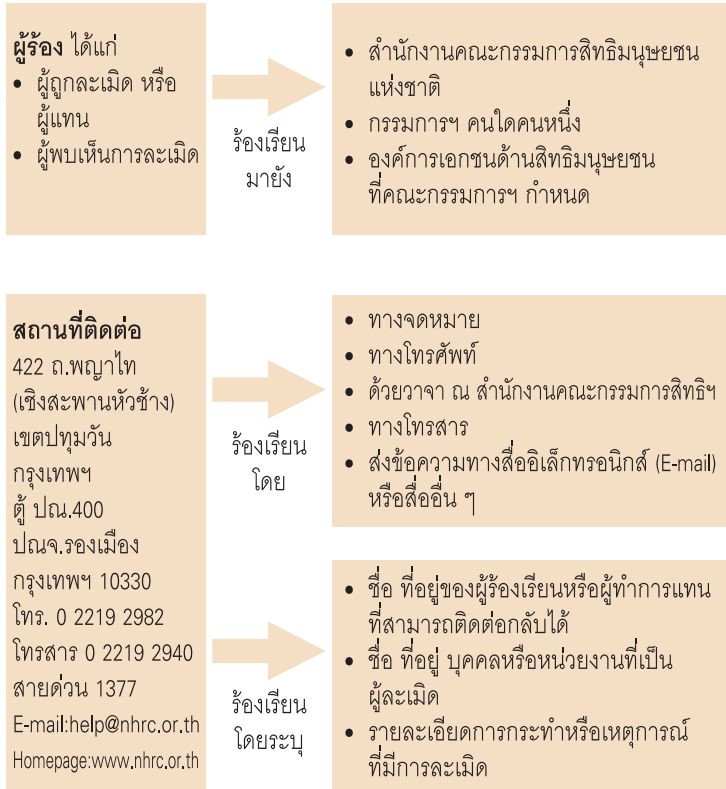

คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ (พ.ศ. 2544 - 2550)

1. ศาสตราจารย์เสงี่ยม งามวิจิตร
ประธานกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ
2. ผู้ช่วยศาสตราจารย์จรัส ดิษฐาอภิสิทธิ์
กรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ
3. คุณหญิงจันทนี สันตะบุตร
กรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ
4. นางสาวนัยนา สุภาพิ่ง
กรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ
5. นายประดิษฐ์ เจริญไทยทวี
กรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ
6. นายวสันต์ พานิช
กรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ
7. นายสุทิน นพเกต
กรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ
8. นางสุนี ไชยรส
กรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ
9. นายสุรสิทธิ์ โกศลนาวิน
กรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ
10. คุณหญิงอัมพร มีศุข
กรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ
11. นางสาวอาภร วงษ์สังข์
กรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ

กระบวนการตรวจสอบเรื่องร้องเรียน

การร้องเรียนเมื่อถูกละเมิดสิทธิมนุษยชน

คำอธิบายความหมายของเครื่องหมาย

รูปทรงดอกบัว	คือ ความมีคุณธรรม ความเอื้ออาทรระหว่างเพื่อนมนุษย์ อันเป็นจริยวัตรอันดีงามของคนไทย
รูปคนล้อมเป็นวงกลม	คือ การสร้างพลังความร่วมมือกับทุกภาคส่วนสังคม เพื่อเสริมสร้างวัฒนธรรมสิทธิมนุษยชนให้เป็นส่วนสำคัญในกระบวนการพัฒนาประเทศ
รูปมือ	คือ การร่วมมือกับทุกภาคส่วนของสังคม ทั้งในระดับประเทศและระหว่างประเทศ ในการโอบอุ้มคุ้มครองศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ สิทธิและเสรีภาพ ด้วยหลักแห่งความเสมอภาคและภราดรภาพ
สีน้ำเงิน	คือ สีของความเชื่อมั่นของประชาชนและทุกภาคส่วนของสังคม คือ ความมุ่งมั่น อดทน ในการทำงานเพื่อประชาชน คือ ความสามัคคี และการประสานพลังอย่างหนักแน่นจากทุกภาคส่วนของสังคม เพื่อเสริมสร้างวัฒนธรรมสิทธิมนุษยชนในสังคมไทย

สิทธิอนามัยเจริญพันธุ์

หัวใจสำคัญของสุขภาพผู้หญิง

สูตินารีแพทย์ (ผู้ชาย) เก็บข้อมูลการตรวจสุขภาพทางเพศ
ของผู้หญิงแล้วรายงานว่า 80% ของผู้หญิงไทยเป็น
“โรค” ช่องคลอดแห้ง ทำให้ไม่มีความสุขในการร่วมเพศกับสามี
เป็นปัญหาของผู้หญิงที่หมอมองต้องช่วยดูแลรักษา
ดีฉันฟังรายงานคุณหมอแล้วกลัวใจ **เพราะช่องคลอดของ
ผู้หญิง จะเปียกหรือจะแห้ง** มันไม่ใช่ปัญหาเฉพาะของผู้หญิง
เท่านั้น มันเป็นปัญหาของผู้ชายด้วย เพราะทั้งคู่ไม่มีความรู้ว่าจะ
จะทำให้มัน (ช่องคลอด) เปียกได้อย่างไร?
**เพราะฉะนั้นปัญหาสุขภาพทางเพศ ผู้ชายจะต้องเรียนรู้
สร้างความเข้าใจไปด้วยกันกับผู้หญิงด้วย**

ดร. คุณหญิงอัมพร มีสุข
กรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ